

Le Dónbeenĩ bin-tente vūahũ na ó o Maaki túara

Vūahũ túaró jũhũ

O Maaki hĩa wee bè là a Piere là a Poole, á wee séení 6a le Dónbeenĩ tonló yi (Bè-wénia 13.5; Koloosisa 4.10; Piere nín-yání 5.13). O Maaki vūahũ wee zéení le o Yeesu lé le Dónbeenĩ Za na yú ho pànká mu bĩo búenbúen wán (Maaki 1.1; 15.39).

Bĩo ó o Zãn na hĩa wee bátízé 6a nùpua á 6uara 6ueé wíokaaráa ho wõhũ ká là a Yeesu, lé bũn ó o Maaki nín-yání túara mí vūahũ yi. O mún zéení bĩo ó o Yeesu 6uara 6ueé bátízéararáa o Zãn cõn làa bĩo ó o Satáni khàráa wo loĩna bĩo (Maaki 1.1-13).

Bĩo ó o Yeesu von lè mí nĩ-kenínia, làa bĩo ó o wó, bũn búenbúen ó o Maaki túara mí vūahũ yi (Maaki 1.14–10.52).

O Yeesu fèra bía bĩo va á wé o yi ho Zeruzalεmu yi á nɔn mí nĩ-kenínia yi. Ká 6a màhã yí zũĩna a bionĩ mu kúará (Maaki 8.31; 9.30-32; 10.32-34).

Pãahũ na ó o Yeesu wee zo ho Zeruzalεmu yi, á 6a zãamãa dó ho cùkú beenĩ wo yi. Ká 6a *zũífũwa ya-díwá bán pã a bĩo (Maaki 11–13). O Maaki vūahũ véení, ó o zéení o Yeesu húmú là a vèeró bĩo (Maaki 14–16).

Le Dónbeenĩ tonkaa o Zãn Batiisi (Matiye 3.1-12; Luki 3.1-9, 15-17; Zãn 1.19-28)

¹ Dĩo ká lé le bín-tente, dĩo wee zéení le Dónbeenĩ Za Yeesu *Krista bĩo jũhũ búenĩ ² làa

bïo le Dónbeenĩ bía mí ɲi-cúa fεero *Ezayii vūahũ yi:

«ĩ ì tonka ĩ tonkaro

o ò dí ũ yahó á bueé wíoka ũ wǎhũ.*

³ Nĩi búii wee bío pǎnpǎn le dùure yi kà sii:

«Mi wíoka ho wǎhũ ká a Nũhũso ò buen.

Mi muin ho wǎhũ na o ò bè.†»

⁴ A lé bũn mu bèn wóráa. O nĩi búii na 6a le Zãn hĩa wi le dùure yi, á bïo kà lé bïo ó o wee bue: «Mi buen à ĩ bátízé mia, lé bũn á à zéení le mi khú mu bè-kora wéró yi, á bò le Dónbeenĩ yi, á le è sén mi bè-kora á à día.» ⁵ Ho Zudee kǎhũ nùpua lè ho Zeruzalεmu lóhósa búenbúen wee lé buen o cǎn. Ba wee zéení mí bè-kora 6a nùpua yahó, ò o Zãn bátízé 6a ho Zurudēn muhũ yi. ⁶ O Zãn dà-zĩnii tá là a cón-ɲúmúkũ varà, á ku-cεēnii wó lè ho sǎahũ. O bè-dĩnii lé 6a hawà lè hǎ sò-kĩa sòró. ⁷ Bïo kà lé bïo ó o hĩa wee bue na 6a zǎamáa yi: «Nùpue búii wi ĩ món wà a buen, wón po mi. ĩ yàá yí ko là a nakǎa tenló huúu. ⁸ Inén bátízera mia lè mu ɲumu yi, ká arén wón khii bátízé mia lè le Dónbeenĩ Hácírí.»

*O Yeesu bátéèmu là a kuará lénló bïo
(Matiye 3.13-17; 4.1-11; Luki 3.21-22; 4.1-13)*

⁹ O Yeesu wǎa ló ho Kalilee kǎhũ lóhó na 6a le Nazarεete yi á van o Zãn cǎn, á wón bátízera a ho Zurudēn muhũ yi. ¹⁰ O Yeesu zoo léenii mu ɲumu yi, ó o mǎn ho wáayi à ho ɲii héra lè mí pánká, á le Dónbeenĩ Hácírí lion lòn háponi o wán. ¹¹ A mu tǎmu búii sǎ ɲá ho wáayi, á bía: «Fo lé ĩ Za na á ĩ bò ĩ taká wán, ũ bïo sí mi.»

* **1:2** Mi loń Malasii vūahũ 3.1 † **1:3** Mi loń Ezayii vūahũ 40.3

¹² Bɛn mɔn á le Dónbeenĩ Hácírí dèenía nàana a vannáa le dùure yi. ¹³ O wó hã wizooní búará-nun bɛn. Lé hón pãahũ so búenbúen ó o Satãni khà a yi loĩna. O kera ba naɲuwà tãahũ bɛn á bïo ó o màkóo wi yi, á ho wáayi tonkarowà wee wé na a yi.

*O Yeesu von ba ce-pawà nùwã ndá
(Matiye 4.12-22; Luki 4.14-15; 5.1-11)*

¹⁴ O Zãn déro ho kàsó yi mɔn, ó o Yeesu wà van ho Kalilee kôhũ á vaá wee bue le Dónbeenĩ bɛn-tente na ba nùpua yi. ¹⁵ O wee bío na ba yi: «Ho pãahũ ɲii tun, lé *Dónbeenĩ béeenĩ bueé bó. Mi khí mu bè-kora wéró yi à bè le Dónbeenĩ yi, à mi tà le bɛn-tente bïo.»

¹⁶ Bïo ó o Yeesu hĩa bá ho Kalilee vũ-beenĩ ɲii wà, ó o vaá mɔn ba ce-pawà nùwã nun. Ba lé o Simɔn lè mɛn za Andere. Ba wee yénní mí zùán dé mu ɲumu yi. ¹⁷ O o Yeesu bía nɔn ba yi: «Mi buee bè miĩ, á ã wé á ba nùpua lé bĩa mi wé è yí á à bua à buennáa ã cɔn làa bïo mi wee paráa ba cewà bïo sii.» ¹⁸ A ba dèenía kúaará mi zùánwà à ba bò là a Yeesu wà.

¹⁹ O Yeesu dá vá van mí yahó, ó o mɔn o ɲii búii na ba le Zebedee zàwa, o Zaaki lè mɛn za Zãn à ba wi mí woohũ yi wee wíoka mí zùánwà. ²⁰ O o Yeesu dèenía von ba, á ba ló díá mɛn maá Zebedee lè ba ton-sáwá ho woohũ yi, à ba bò là a Yeesu wà.

*O ɲii na ó o cɛnã wee beé lò
(Luki 4.31-37)*

²¹ O Yeesu lè mí ɲi-kenínia wà van ho *Kapεenayuumu lóhó yi. Ba *zúifùwa vũrló wizonle na ba le *Sabaa zon ó o zon ba kàránló zii yi, á zoó wee kàrán ba. ²² A bĩa ɲá a bíoní wó coon làa sòobée. Lé bïo ó o yí kàránna ba nùpua lè ho

*lándá bïo zéenílowa bïo síi. Orén wó mu lè ho pànká na le Dónbeenì nòn wo yi.

²³ Mu pãahù mí bæere yi, à bñn ò o nñi búii na ó o cíná wi yi bueé zon 6a zúifùwa kàránló zii yi, á bía pónpón: ²⁴ «Nazareete nñi Yeesu! Lée webio á ù wà bueé cà wa cón hen? Fo buara wa yáaró bïo yi lée? Ba le í yí zū fo le? Unén lé yia lé le Dónbeenì nùpue na le tonkaa.» ²⁵ Ó o Yeesu nàmakaa wo yi: «Wé tété. Lé o nñi mu yi lònbiò.» ²⁶ Ó o cíná zèkéra a nñi lè ho pànká, ò o ló a yi ká a wãamaa pónpón. ²⁷ A 6a nùpua wó coon dàkhíina, fúaa 6a wee bío mín yi: «Éee! Bïo kà lée webio? Ho lée kàránló finle na pànká wi. Hàrí 6a cínáwa ó o nùpue mu wee na le nñi yi, à 6a wé bïo ó o wi à 6a wé.» ²⁸ Ó o Yeesu yèni dèeníá ló fùafùà ho Kalilee kòhù búenbúen yi.

*O Yeesu wéera 6a vánvárowà cèrèè
(Matiye 8.14-17; Luki 4.38-41)*

²⁹ Bñn món ó o Yeesu ló 6a *zúifùwa kàránló zii á bò mín là a Zaaki là a Zãn á téréna van o Simón là a Andere bàn zii. ³⁰ Mu wó ò o Simón bàn hio háa wi le dãmu dèe yi, lé bïo le tènñi wee zèé wo. O Yeesu buee dèení á 6a bía a bïo làa wo. ³¹ Ó o Yeesu vá vaá ðin o pùhù yi, ò o líí fù a níí yi hoonía làa wo, á le tènñi khíina ó o dèeníá hínòn nòn ho ðinló 6a yi. ³² Le wii zoró món, ho tá yuuní,† á 6a nùpua buan mi vánvárowà làa bía 6a cínáwa wi yi búenbúen buararáa o Yeesu cón. ³³ Ho lóhó nìpomu búenbúen ló bueé kúaa mín wán le zii

---

† **1:32** Ho Sabaa pùhù wee wé búa ho yèzímá zon ziihù à vaa vé ho tibirí zon le wii zoró pãahù. Lé bñn nòn á 6a bíaràa hen le 6a nùpua pan le wii líi zoró á wee buaràa mí vánvárowà buennáa o Yeesu cón, lé bïo 6a lá yí dà máa wé mu le wisoni yi ho Sabaa bïo yi.

zūajii. ³⁴ O Yeesu wεéra ba nùpua cèrèε na mu vāmú lè mi síiwà lá wee beé lò, á mún j̄n̄n ba cínáwa cèrèε léra b̄ia ba wi yi. O yí máa díá à ba cínáwa mu bío, lé b̄io ba zū a síí.

(Luki 4.42-44)

³⁵ Mu tá na lée t̄s̄n ȳinb̄ii b̄uir̄ii, ká ho tá ka yùíí, ó o Yeesu h̄in̄n le z̄íi yi, á wà ló ho lóhó m̄ón le lùe b̄úí na á nùpue mía yi, á lée wee fio le Dónbeen̄i yi b̄in. ³⁶ O o Sim̄n lè mi ninzàwa ló lée wee cà a. ³⁷ B̄io ba vaá yú a, á ba b̄ia n̄n wo yi: «Loń, ba nùpua b̄úenb̄úen wee cà fo.» ³⁸ Ká a Yeesu màh̄á b̄ia n̄n ba yi: «Mi wa lén va h̄á lórá na b̄ámakaa yi. I mún ko à ĩ vaa bue le b̄in-tente b̄in, lé b̄io á b̄in lé ĩ b̄uenló j̄núh̄ú.» ³⁹ O o w̄áa h̄in̄n tò ho Kalilee k̄óh̄ú b̄úenb̄úen yi wà, á wee bue le Dónbeen̄i b̄ion̄i na ba nùpua yi ba *zúífùwa k̄ar̄ánló z̄íní yi, á mún wee ja ba cínáwa lén b̄ia ba wi yi.

*O Yeesu wεéra a b̄ùéré b̄úí
(Matiye 8.1-4; Luki 5.12-16)*

⁴⁰ *B̄ùéré b̄úí wà buara a Yeesu c̄ón, á b̄ueé líí f̄ará mí n̄n k̄óp̄úná wán ò o wee yanka a kà síí: «Fo dà à wεé mi ká fo tà.» ⁴¹ O o n̄i màk̄ar̄í buan o Yeesu yi dàkh̄íina. O o líí b̄ò mi níi o wán ò o b̄ia n̄n wo yi: «Ĭ tà mu, w̄áa wa.» ⁴² O o b̄ùéré s̄áah̄ú d̄èen̄ía b̄in̄ía se d̄in. ⁴³ O o Yeesu le o lén, ò o hen̄ía b̄io kà n̄n wo yi: ⁴⁴ «Háyà. B̄io wó foń á ũ yí b̄ío le nùpue jí. Ká ũ màh̄á vaa zéení ũten lè le *Dónbeen̄i yankaro. A ũ mún wé mu h̄amu b̄io na ó o *M̄oyiize b̄ò le ba wé wé mu d̄ání yi, à ba b̄úenb̄úen z̄ún ká ũ wan b̄io bon.» ⁴⁵ Ká b̄io ó o n̄i mu wà ó o wee yényení b̄io wó a yi h̄á lùà b̄úenb̄úen yi. Lé b̄in̄n n̄n ó o Yeesu yí máa tà zo lóhó à nùpue mi, ò o wee khèn k̄een̄i ho

donkiahũ lùe búí na á nùpue mía yi. A 6a nùpua wee lé lùà búenbúen yi à buen o cón.

2

O Yeesu weéra a mùamúa á mún séra a bè-kora díá

(Matiye 9.1-8; Luki 5.17-26)

¹ Wízoní bǐo yɛn bǐn mún, ó o Yeesu bǐnía 6uara ho *Kapɛɛnayuumu. A 6a ɲá a sã le o wi le zǐi yi. ² A 6a zãamáa 6ueé fò mín 6ùirí6ùirí á lùe yí ká, hàrí ho zǔaɲii. O o Yeesu wee zéení le Dónbeení bióní na 6a yi. ³ A 6a nùpua nùwã yɛn búí vaá ló wee buen. Ba nùwã náa 6a tǐahũ 6uan o mùamúa. ⁴ Ká 6a màhã yí dà máa zoó bàrá a o Yeesu yahó 6a nùpua booró bǐo yi. A 6a yòó kara ho lòho sánsáa hen na ó o Yeesu wi yi. Lé hón kǔhũ so á 6a dó a mùamúa yi lè hã hũni á liinía ká a dũma mí dãmu dèe wán. ⁵ Bǐo ó o Yeesu mɔn bǐo 6a dórãa mí sǐa wo yi, ó o bía nɔn o mùamúa mu yi: «Wàn bǐnlo, ù bè-kora séra díá.» ⁶ A ho *làndá bǐo zéenílowa na wi bǐn wee bío mí yiwa. ⁷ «O nùpue mu wee bío kà sǐi le we? O wee màní mítén lè le Dónbeení. Lée wée dà à sɛn mu bè-kora á à díá ká mu yínɔ́ lè Dónbeení mí dòn.» ⁸ O o Yeesu dèeníá zǔna 6a yilera ó o bía nɔn 6a yi: «Lée webio nɔn á hã yilera na kà sǐi wiráa mia? ⁹ Lé mu yén bíoró wayi? Lé à bío na a mùamúa yi le o bè-kora séra díá lée, tàà lé à bío na a yi le o híní lá mí dãmu dèe ò o varáka? ¹⁰ Ká í màhã wi á mi zǔn na lé o *Nùpue Za yú ho pánká ho tá wán à sɛnnáa mu bè-kora díá.» O o wãa bía bǐo kà nɔn o mùamúa yi: ¹¹ «Le í bío mu na foñ, lii híní, lá ù dãmu dèe á ù khí6o.» ¹² Mí lahó yi ó o nǐi mu dèeníá hínɔn yòó ñn, á líí lá mí dãmu

dèè ò o lée wà ká ɓa búenbúen dɪn wee loŋ. A ɓa búenbúen wó coon mu ɓio yi. A ɓa wee khòoní le Dónbeení kà síi: «Bìo kà ɓàn síi wa dɪn yí mɔn hùúu.»

*O Yeesu ɓuara ɓa bè-kora wérowà ɓio yi
(Matiye 9.9-13; Luki 5.27-32)*

¹³ O Yeesu yèrémáa van lè ho Kalilee vū-beení jii. A ɓa zāamáa wee ɓuen ò o kàrán ɓa. ¹⁴ O wee khíí, ó o mɔn o nǎi ɓúí na ɓa le Alifée za Levii ká a kará mí tonló lùè yi, á wee fé ho lànɓó. O o Yeesu ɓía nɔn wo yi: «Híní bè mií.» O o Levii líí hínɔn bò a yi.

¹⁵ O Levii von o Yeesu lè ho dɪnló mí zii. Ho *lànɓó féwá lè ɓa nǎ-kora cèrèè wi ho dɪnló mu dɪnii là a Yeesu lè mí nǎ-kenínia. Mu bon. Ba nùɓua cèrèè na hía wee bè làa wo lé ɓàn nùɓua so síi. ¹⁶ Ho *làndá ɓio zéenilowa na lé ɓa *Farizíewa kuure nùɓua ɓúí á mɔn ò o Yeesu wee dí lè ɓa nǎ-kora lè ho lànɓó féwá, á ɓa ɓía nɔn o nǎ-kenínia yi: «Lée webio nɔn ó o wee díráa làa ɓàn nùɓua so síi?» ¹⁷ O o Yeesu já ɓio ɓa ɓía, ó o ɓía nɔn ɓa yi: «Héyí! Minén! Nùɓua na lò hereka so wee wé cà tɪni ɓànso dǎní le? Bùéé. Ba vánvárowà lé ɓia wee wé cà a dǎní. Inén yí ɓuara ɓia wee leéka le mí téréna ɓio yi dé. ɓia zū le mí lé ɓa bè-kora wérowà lé ɓia á í ɓuara ɓio yi.»

*Mu bè-kɪa lè mu bè-fla wi mɪn jɪndá yi
(Matiye 9.14-17; Luki 5.33-39)*

¹⁸ Wizonle ɓúí ó o Zǎn Batiisi nǎ-kenínia lè ɓa *Farizíewa nǎ-kenínia lù mí jini. A ɓa nùɓua ɓúí wà ɓueé tùara a Yeesu yi: «Lée webio nɔn ó o Zǎn Batiisi nǎ-kenínia lè ɓa Farizíewa nǎ-kenínia wee lí mí jini à ũnén nǎ-kenínia ɓèn yí máa wé mu?»

19 O o Yeesu bía nɔn ɓa yi: «Mi wee leéka le bía ɓa von mu yaamu sánú díró yi á ɓa so dà a bío le ɓa lí mí jíní ká a há-fla bàn baa làa ba wi mín wán le? Bún yí dà máa wé. 20 Eε ká p̄ahũ búí khíi dā, ó o há-fla bàn baa ɓa à lén ɓa t̄ahũ, bún ká ɓa màhá wé è lí mí jíní.

21 «Nùpue máa lá nín-ké-finle bío búí máa la làa báká kíle. Lé bío ká a wó mu, á le nín-ké-finle á à wíoka à l̄ε ho. 22 Làa bún síi, á nùpue máa kúee *d̄iv̄én fla s̄um̄ani-k̄ia yi. Lé b̄io ká a kúaa ho b̄in, ká ho h̄ia wee za, á há à nàma. A ho d̄iv̄én lè há s̄um̄aniwa á à p̄aaní ì yáa. Ho d̄iv̄én fla ko ho kúee há s̄um̄ani-fla yi.»

*O Yeesu wee zéeni ho Sabaa b̄io ya-binbiri
(Matiye 12.1-8; Luki 6.1-5)*

23 Ho *Sabaa búí zon ká a Yeesu wee k̄aa há mana búí yi, ó o ñi-kenínia wee khé ho d̄inl̄ó ho w̄ahũ ñis̄aní à là. 24 A ɓa *Fariz̄iɛwa wee bío là a Yeesu. «Loñ, lée webio nɔn á ù ñi-kenínia wee sáráa ho Sabaa zon ká wa làndá j̄on hò mu?» 25-26 O o Yeesu bía nɔn ɓa yi: «B̄io ó o *Daviide yánkaa wó á mi d̄in yí k̄ar̄anna yí m̄on le? Mu wó le *Dónbeen̄i yankarowà j̄uh̄uso been̄i Abiataare p̄ahũ. O Daviide lè mí ninzàwa á le h̄ini h̄ia dà á ɓa yí yú b̄io ɓa à dí. O orén mí beere zon le Dónbeen̄i z̄i yi á zoó lá le Dónbeen̄i h̄amu búurú là, ò o mún ɓuan ho búí lée nɔn mí ninzàwa yi, ká le Dónbeen̄i yankarowà mí dòn lé b̄ia j̄on lá ko ɓa wé là ho làa b̄io ho làndá b̄or̄aa mu.»* 27 O o Yeesu pá b̄inia bía nɔn ɓa yi: «Ho Sabaa bàrá ò o nùpue

* 2:25-26 Mi loñ Samuw̄eele nín-yání v̄uhũ 21.1-7

bïo wé se, ká nùpue yí léra Sabaa bïo yi. ²⁸ Lé bñn nòn ó o Nùpue Za á ho Sabaa bïo mún wi níi yi.»

3

O Yeesu wééra a nñi na bàhó húrun (Matiye 12.9-14; Luki 6.6-11)

¹ Bñn món ó o Yeesu bñnia van 6a *zuífùwa kàránló zii yi. Mu zon à nñi 6úi wi bñn á bàhó húrun. ² A 6a *Farizíewa na wi bñn bò mí yïo o Yeesu wán le mí ì loń ká a wéé o nñi mu ho *Sabaa zon, lé bïo 6a wi 6a zéení a Yeesu mu wékheró bïo. ³ O o Yeesu bía nòn o nñi na bàhó húrun yi: «Lii híni 6uee lée đĩn 6a nùpua 6úen6úen yahó le 6a mi fo.» ⁴ Bñn món ó o Yeesu tũara bĩa wi bñn yi: «Wa làndá yi á lé mu yén ó o nùpue ko ò o wé ho Sabaa zon? Lée bè-tente lée, tàá lée bè-kohó? Lé ho kãní a nùpue lée, tàá lé ho díá ò o hí?» A bĩa wi bñn yí bía dèé. ⁵ O o Yeesu lońna 6a 6úen6úen yi khíi fò lè le sí-cíflè. O mún yi wee vá lè mi sòobéé bïo 6a yiwa tunka bïo yi. O o wãa bía nòn o nñi yi: «Hóní ũ bàhó.» O o nñi hónía ho á ho dèeníá wan. ⁶ A 6a Farizíewa fó mún à 6a ló á dèeníá lée kúaa mún wán là a *Heroode kuure nùpua, à 6a wee loń bïo 6a à wé á à 6úeráa o Yeesu.

Ba zãamáa wee lé buen o Yeesu cñn

⁷⁻⁸ O Yeesu lè mí nñ-kenínia wà van ho Kalilee vũ-beenĩ jii á 6a minka zãamáa bò a yi. Ba nùpua mu 6úi ló ho Kalilee kõhũ yi. Ba 6úi ló ho Zudee kõhũ lóhó na 6a le Zeruzaléemu yi, lè ho kõhũ mu lórá 6úi yi mún. Ba 6úi ló ho Idumée kõhũ yi, lè ho Zurudẽn muhũ món. Ba 6úi ló hã ló-zàwa na bãmakaa ho Tiire lè ho Sidõn lórá yi. Bán zãamá-kúii so hĩa wee buen o Yeesu cñn, lé bïo 6a ná bïo ó o

wee wé búenbúen. ⁹ O o Yeesu wáa le mí ni-kenínia
 bua ho woohũ búí buennáa bèra a na ká ba zãamáa
 hĩa wee hénka a, ò o zo hon. ¹⁰ Mu bon. Bïo ó o wee
 wéé ba nùpua cèrèè kà síi, á bĩa mu vãmú wee beé
 lò wee òa mín o wán, bèra à na ò o yí ba túii yi.
¹¹ Ba nùpua na ba cínáwa wi yi ká ba sansan mɔn
 o Yeesu, à ba lé lùiorá a tá, à wé wãamaka ká ba
 à bío: «Fo lé le Dónbeenĩ Za.» ¹² Ká a Yeesu màhã
 wee hení mu na ba yi le ba yí bá mí bïo na nùpua
 yi.

*O Yeesu hueekaa mi tonkarowà píru jun
 (Matiye 10.1-4; Luki 6.12-16)*

¹³ Bũn mɔn ó o Yeesu yòora le búee búí wán,
 ò o von ba nùpua búí á ba buee yòora a cǎn.
¹⁴ O o hueekaa ba píru jun ba tĩahũ á có yèni làa
 tonkarowà. O hueekaa ba à ba keń mìn wán làa wo
 ò o wé tonka à ba bue le Dónbeenĩ bïo. ¹⁵ O mún
 nɔn ho pánká ba yi à ba wé òa lè ba cínáwa lén bĩa
 ba wi yi. ¹⁶ Bĩa ó o hueekaa yènnáa lé hĩa ká:

O Simɔn, yĩa ó o có yèni làa Piere.

¹⁷ O Zaaki lè mìn za Zãn na lé o Zebedee zàwa. O
 Yeesu có ba yèni làa Buanεzεεsi, bũn kúará le
 «nùpua na ka lòn vlohó na wee nàmaka.*»

¹⁸ O Andere, o Filiipu là a Baatelemii,
 o Matiye là a Toma,
 o Zaaki na lé o Alifee za,
 o Tade, o Simɔn na lé ba Zelootewa† kuure
 nùpua ñ-kení.

¹⁹ O Zudaa Isikariote na khíi dé o Yeesu mí
 zúkúsa níi yi.

---

* **3:17** Ba zúifùwa cǎn, ó o nùpue na ka lòn vlohó na wee nàmaka
 lé o nùpue na sfi khúaa. † **3:18** Mi loń Matiye vũahũ 10.4

O Yeesu dànló yí ló Satāni cǎn
(Matiye 12.22-32; Luki 11.14-23; 12.10)

²⁰ Bǎn mǎn ó o Yeesu bǎnía ɓueé lion le zii yi. A ɓa minka zǎamáa tǎn ɓueé fò mín fúaa o Yeesu lè mí nǐ-kenínia yáá yí yú pǎahǔ máa díráa. ²¹ Bǎo á ɓàn nùwǎ ja mu, á ɓa ló wà ɓueé fé o, à ɓa wee bío le o ɓúhǔ mía bǎn.

²² Ho *lǎndá bǎo zéenílowa na ló ho Zeruzalεemu yi ɓuara bǎn bán ɓèn wee bío: «Mu lé ɓa cǎnáwa ɓúhǔso na ɓa le *Belezebuule† lé yǎa wi o yi. Lé wón nǎn ho pǎnká wo yi ó o dà wee ɓanáa ɓa cǎnáwa lén bǎa ɓa wi yi.» ²³ Ó o Yeesu wǎa von ɓa wee bíoráa lè há wǎhio: «O *Satāni yí dà máa ɓa mí ninzàwa cǎnáwa. ²⁴ Ká kǎhǔ dà-kéní nùpua hǎa wee fi mín yi, se hón kǎhǔ so máa va yahó. ²⁵ Ká zǎ-ɓúhǔ dà-kéní nùpua hǎa wee fi mín yi, á hón zǎ-ɓúhǔ so máa va yahó. ²⁶ Ká a Satāni hǎa wee fi lè mí ninzàwa cǎnáwa, ká a bέεnǐ sankaa, ó o pǎnká máa va yahó ká ho ò yáa. ²⁷ Nǐi woon yí dà máa zo pǎnká ɓànso zǎi á máa zoó khuii o nǐi bǎo ká a yí can o pǎnká ɓànso mu yí vó. Ká a màhǎ can wo vó, ó o zoó khuii o zǎi bǎo ɓúenɓúen á à lénnáa. ²⁸ Le ǐ mí ho tǔiá na mia: Ba nùpua bè-kora lè ɓa bǎn-kora na ɓa à bío le Dónbeenǐ dǎnǐ yi ɓúenɓúen á le Dónbeenǐ dà khǐi sén nǐ día á à na ɓa yi. ²⁹ Ká yǎa màhǎ khǐi bǎa le bǎn-kohó á léera le Dónbeenǐ Hácírí yi, wón bǎo á le Dónbeenǐ máa sén máa día máa mí hùúu. Mu ù ɓǎ a ɓúhǔ yi féεε.» ³⁰ O Yeesu bǎa kà síi nǎn ɓa yi, lé bǎo ɓa wee bío le o cǎná wi o yi.

---

† 3:22 Mi loŋ Matiye vǎahǔ 10.25

O Yeesu b̀an ǹw̄a binbiri
(*Matiye 12.46-50; Luki 8.19-21*)

³¹ B̄io ó o Yeesu b̀an nu lè b̀an z̀awa w̄a b̄ueé d̄n, á 6a lée d̄n ho kh̄uh̄, à 6a tonkaa o b̄ui le wón zoo ve o. ³² Ba ǹpua na kará k̄n̄ia o Yeesu yi boo, à b̄n à ȳa 6a tonkaa b̄ueé wee b̄io làa wo: «Loń, m̄n nu lè m̄n z̀awa [lè m̄n h̄n̄ni] wee cà fo, 6a lée wi ho kh̄uh̄.» ³³ O o Yeesu b̄ia: «Lé o yén lé wàn nu? A wàn z̀awa lé 6a yén?» ³⁴ O o lońna b̄ia kará k̄n̄ia wo yi kh̄i fò, ò o b̄ia: «Mi loń! Wàn nu lè wàn z̀awa wi hen. ³⁵ Lé b̄io á ȳa wee wé le Dónbeen̄i s̄i b̄io se wón lé wàn za, tàá wàn h̄nló, tàá wàn nu.»

4

O d̄iro w̄ahiire
(*Matiye 13.1-9; Luki 8.4-8*)

¹ O Yeesu t̄n w̄iokaa wee k̀arán 6a ǹpua ho Kalilee v̄-been̄i j̄ii. Ba minka z̀am̄a k̄n̄ia wo yi, ó o wó san zon ho wooh̄ á zoó kará. Ho wooh̄ mu wi mu j̄umu yi, ká 6a z̀am̄a bán lée wi le 6ón6óore yi mu j̄umu j̄ii. ² O h̄ia wee wà h̄a w̄ahio à k̀arán̄a 6a ǹpua làa b̄io c̀èr̀è. B̄io kà lé b̄io ó o k̀arán̄a làa ba: ³ «Mi tántá mi j̄ik̄n̄na. N̄i b̄ui ló van mí m̄h̄ yi, á wà vaá dé mí bè-dà. ⁴ B̄io ó o wee dé mu, á mu b̄ui lion ho w̄h̄ n̄s̄n̄i, á 6a j̄inz̀awa s̄ekaa b̄n v̄. ⁵ Mu b̄ui lion ho b̄uaahó na le t̄n̄i wi wán ká le ȳ l̄i, á mu d̄en̄ia ló, lé b̄io le t̄n̄i ȳi boo b̄n. ⁶ B̄io le wii j̄á mu lè mí sòob̄é, á mu hon, lé b̄io mu naní ȳi zon ho tá yi sese. ⁷ Mu b̄ui lion hen na h̄a k̄ikara bia h̄era yi, á mu ló, á h̄n̄ k̄ikara so h̄n̄n̄ yòó pà mu, á mu ȳi yú bia huúu. ⁸ Mu b̄ui b̄n lion ho tá na se yi, á mu ló, á yòó d̄n, á yú h̄a bia 6óni làa píru píru, 6úará-t̄n̄ t̄n̄, kh̄im̄ani

khimàni.» ⁹ Bún món ó o bía non 6a yi: «Yìa wee jí bïo, à wón jí bïo bía sese.»

*O Yeesu wàhio wàró nùhũ
(Matiye 13.10-17; Luki 8.9-10)*

¹⁰ Bïo ó o Yeesu páanía wi làa bïa yí máa tà lé o món là a nĩ-kenínia píru n̄un, á 6a flora a le o zéení há wàhio mu kúará làa mí. ¹¹ O o bía non 6a yi: «*Le Dónbeenĩ béenĩ bïo na kúará lá ðĩn yí zũ á minén yú zũna. Ká 6a nĩ-vio wee jí mu bïo búenbúen lòn wàhio. ¹² Lé bún non á 6a lé 6a nùpua na yío wi ká 6a yí máa mi sese.

Ba mún wee jí mu bïo,

ká 6a yí máa zũrĩ mu bàn kúará binbirĩ.

Ká bún mía se 6a lá á à yèrè má à buen le Dónbeenĩ c̄s̄n,

á dén lá à s̄en n̄ díá á à na 6a yi.»*

*O Yeesu zéenia o ðĩro wàhiire kúará
(Matiye 13.18-23; Luki 8.11-15)*

¹³ Bún món ó o Yeesu bía non 6a yi: «Ká le wàhiire na ká bàn kúará á mi yí zũ, á mi ì wé kaka á à zũrĩnáa há wàhio búenbúen na ká bàn kúaráwa?

¹⁴ Le Dónbeenĩ bionĩ ka lè mu bè-dà na ó o ðĩro wee dé. ¹⁵ Ba nùpua búí ka lè ho wõhũ n̄s̄ání na le bionĩ lion yi. Hen ká 6a jí le Dónbeenĩ bionĩ, ò o Satāni ðeenĩ lén le 6a yiwa. ¹⁶ Ba búí ka lè ho búaaahó na le t̄n̄í wi wán ká le yí lĩ. Hen ká 6a jí le Dónbeenĩ bionĩ, à 6a tà le yi, à z̄ámaka le bïo yi.

¹⁷ Ká 6a màhá yí máa tà à le bionĩ mu wii 6a sese à va yahó. Ká le lònbee, tàá ho kúará lénló yú 6a le Dónbeenĩ bionĩ bïo yi, à 6a ðeenĩ pí le Dónbeenĩ

* **4:12** Mi loĩ Ezayii v̄yahũ 6.9-10

bïo. ¹⁸ Ba 6úi ka lè ho tá na á hã kíkara bia héra yi á mu bè-dà lion yi. Ba jí le Dónbeení bióní, ¹⁹ èè ká ho yíró bïo yilera, lè ho náfòró símu na wee víní 6a nùpua, lè mu bïowa síwà cèrèè na 6a nùpua sía wee vá yi, bűn wee wii 6a, à hè le bióní mu à le máa dàń dèè 6úi wé. ²⁰ Ba 6úi 6èn ka lè ho tá na se bïo. Ba wee jí le Dónbeení bióní à tà le yi. Bán ka lòn đĩnló na yòò ton, á ho 6úi yú hã bia 6óní làa pírú pírú, 6úará-ťĩn ťĩn, khĩmàni khĩmàni.»

Le ƒintǎni wàhiire
(Luki 8.16-18)

²¹ Bűn mǎn ó o Yeesu bĩnía bía nǎn 6a yi: «O 6úi so wee wé dé ƒintǎní à bĩní lá láahó 6ún yi le? Tàá 6ànsò so wee wé dé le zoo bàrá kàtà tá le? Bùéé. Ba wé dé le bàrá hen na le ko le bàrá yi. ²² Mu bïo na sànkaa 6úen6úen khíi mi. A bïo sà yi 6úen6úen bïo khíi zűn. ²³ Yia wee jí bïo, à 6ànsò jí bïo bía sese.»

²⁴ O Yeesu pá bĩnía bía bïo kà nǎn 6a yi: «Mi wé jí bïo wee bío na mia sese. Le wíló dèè na mi wee mǎnzǎ lè mu bïo, lé dén 6àn síi á le Dónbeení á à mǎnzǎ lè mí bïo á à wíoka à bè mu 6úi wán á à na mia. ²⁵ Lé bïo á yia bïo wi á le è bĩní ì na mu 6úi wo yi á à bè mu wán. Ká yia dèè 6úi mía, á hàrí mu bè-za na ó o wee leéka le mu wi mí cǎn, á le pá à fé.»

Bïo mu bè-dĩnii wee wé wé dǎndá 6àn wàhiire

²⁶ O Yeesu ťĩn bĩnía bía: «*Le Dónbeení bésni bïo 6onmín làa bïo kà: Nii 6úi dó mí bè-dà mí mǎhú yi. ²⁷ O wee da à lée sĩn làa wizoóní. Hón pǎahú so ká hã bia wee hàà à yòò lé ká a yí zű bïo mu wee wéráa. ²⁸ Ho tá mítén wee wé à mu bïo na dó à lé, à wé mí mùuní, à te, à kúee mí yío. ²⁹ Ká ho đĩnló hĩa

bon, á láró dñn, ò o mǎhũ òanso dèení lá mí khónle ká a khè ho.»

*Ho mútáàdè vǐndèè bεere wàhiire
(Matiye 13.31-32; Luki 13.18-19)*

³⁰ Bún món ó o Yeesu tǐn pá bǐnía bía: «Lé mu yén á wa dà à tèé lè le Dónbeení béení? Lé le wàhiire yén á wa à òǐn wán á à zéénínáa le béení mu bǐo?

³¹ Mu bǐo dà à tèé lè le vǐndèè na òa le mútáàdè òàn bεere. Le ka cǐnú á po hǎ bia búenbúen na ho òmǐnǎ yi. ³² Ká òa dù le à le lé, à òa poí ho zen-buahó bè-vànii búenbúen, à lakara keí á tàró wé, à òa nǐnzàwa wé òàn tá mí lenna yi.»

(Matiye 13.34-35)

³³ Lé ká sǐi ó o Yeesu hǐa wee wàráa hǎ wàhio cèrèè làa hǐa ká òàn sǐi bǐo, à zéénínáa le Dónbeení bíoní na òa nùpua yi. O hǐa wee kàrán òa à héha làa bǐo á bǐa wee nǐ a cón dà à zǔnǎa hǎ kúará.

³⁴ O hǐa máa wé bío lè òa zǎamáa ká a yí máa wà wàhio. Ká pǎahũ na ó orén lè mí nǐ-kenínia wi mí òn, ò o zéení hǎ kúará na bán yi.

*O Yeesu òǐnía ho pinpiró
(Matiye 8.23-27; Luki 8.22-25)*

³⁵ Mu ònzoñ mí bεere zǐihũ, ó o Yeesu bía òn mí nǐ-kenínia yi: «Mí wa khí lè ho vǔ-beení món.»

³⁶ A òa wáa wà òía òa zǎamáa. Ho woohũ na ó o Yeesu lá wi yi lé hǐa ó o nǐ-kenínia zon làa wo á òa wà. Hǎ wonna búí mún sùaráa yi làa ba. ³⁷ Cúa-yen à ho pinpi-beení hǐnɔn wee vǎ, á mu nǐmu wee yànbónka zo ho woohũ. Lònbio à ho yòó wee sí lè mu nǐmu. ³⁸ Mu wee wé ò o Yeesu líí òuma ho woohũ fǐkǎhũ sǎ mí nǐhũ á mu òamu óó. O o nǐ-kenínia sǐnía wo á bía òn wo yi: «Núhũso, wa à hí. Mu so léé bǐo na yí cǐran fo léé?» ³⁹ O o Yeesu sǐna

nàmakaa ho pinpiró yi, ò o bía nòn ho vū-beeni
 ɲumu yi: «Wé tété.» Á ho pinpiró dèniá dīn. Á
 mu búenbúen wó tété. ⁴⁰ O o Yeesu bía nòn mí
 nī-keninia yi: «Lée webio nòn á mi zánaná? Á lé
 minén pá dīn yí dó mí sía mi lon?» ⁴¹ Ká bǐo ǒa
 zána dàkhíina, á ǒa wee bío mín yi: «Páa! O nùpue
 mu lé o yén síi kà? Hàrí ho pinpiró lè mu ɲumu ó o
 bíaráa, á mu pá bò a bíoní yi.»

5

O Yeesu ɲòn ǒa cínáwa léra o nǐi búii yi
(Matiye 8.28-34; Luki 8.26-39)

¹ Būn món á ǒa wà khíi dōn ho Kalilee vū-beeni
 món ho Zerasaa* kōhú yi. ² Bǐo ó o zoó ló ho woohú
 yi lée wee dīn, à būn ò o nǐi búii ló ǒa nǐ-hía nùnii†
 á wee sí a yahó. O cíná búii wi o nǐi mu yi á wee beé
 o lò. ³ O wee cāa ǒa nǐ-hía nùnii. Nùpue yí dà máa
 bīnii máa ca a làa dèe woon, hàrí lè hǎ zúakùariwà.
⁴ Pǐnna cèrèe ǒa can wo lè hǎ zúakùariwà. Ká a
 màhá wee wé khòo hǎ zúakùariwà, à háaka hǎ
 cíná na wi o zení yi. Pànká ǒanso na dà a bǐo wón
 mía. ⁵ Fúuu lè hǎ wizooní, ká lé ǒa nǐ-hía nùnii lè
 hǎ búaa ó o wi yi, á wee wǎamaka ká a hǎaa mīten
 ǒooníka yi lè hǎ huua.

⁶ O nǐi mu khèra mōn o Yeesu ó o lùwa ǒuara
 á ǒueé líi búrá a tá ⁷ ò o wee bío bǐo kà pónpón:
 «Dónbeeni na wi mu bǐo búenbúen ɲúhú wán Za
 Yeesu! Lée webio fo lon làa mi? Sábéré, í wee

* **5:1** Ho Zerasaa lé hǎ Lóra Bǐo Pírú kōhú ló-beeni. Le Dónbeeni
 bíoní vōnna búii yi á ho Kadaraa lè ho Zekesa lóra lé hǎa bío bía.

† **5:2** Ba zúifùwa búráa lè warén búráa yínōn dà-kénii. Ba fù wee
 wé cé mí búráa hǎ ǒo-ǒera yi kúia. Lé hōn búráa so síi ó o khéero ló
 yi ǒuararāa o Yeesu cǐn.

yanka fo le Dónbeenĩ yèni yi, yí yáa í bïo.» ⁸ O bía bñn, lé bïo ó o Yeesu wee kíkǎ a cíná na wi o yi le o lé. ⁹ O o Yeesu tùara a yi: «Û yèni ɓa le we?» O o bía: «ĩ yèni ɓa le Zãamáa, lé bïo wa boo.» ¹⁰ O o wee yanka a le o yí ña mí lén ho kǎhũ mu yi.

¹¹ Mu wee wé à nònɓùε-ɓoohũ ɓúi wee dí le ɓúee nĩsání. ¹² A ɓa cínáwa mu yankaa o Yeesu kà: «Na ho wǎhũ wɛn le wa vaa zo ɓa nònɓùεení na kà yi.» ¹³ O o Yeesu nɔn mu wǎhũ ɓa yi. A ɓa cínáwa mu ló a nĩ yi á vaá zon ɓa nònɓùεení yi. A ɓa ɓúenɓúen yòó lùwa le ɓúe wán á kùenkaa líí zon ho vū-beenĩ yi á húrún. Ba à yí lòn muaaseé ñun síi.

¹⁴ A bía lá wee pa ɓa lùwa vaá bía mu nɔn bía wi mí manawà yi, á bía mu nɔn bía wi ho lóhó yi. A ɓa nùpua ló wà ɓueé loñ bïo wó. ¹⁵ Bïo ɓa ɓueé dñn hen na ó o Yeesu wi yi, á ɓa mɔn o nĩ na ɓa minka cínáwa lá wi yi, ò o wó mí nĩ-tente á zǎ mí sĩa kará, á ɓa zǎna. ¹⁶ A bía mu wó yïo yi lá bïo wó a nĩ na ɓa cínáwa lá wi yi làa bïo wó ɓa nònɓùεení yi á fɛera nɔn bía ló ɓuaraka yi. ¹⁷ A ɓa wee yanka a Yeesu le o sáberé ò o lén día mí.

¹⁸ Pǎahũ na ó o Yeesu bñnía wà yòó zo ho woohũ yi, ó o nĩ na yú mĩten ɓa cínáwa nĩ yi yankaa wo le o día le mí bè làa wo. ¹⁹ O o Yeesu pǎ ò o bía nɔn wo yi: «Bñnĩ va mĩn zĩi à vaa bío ũ màkárí na ó o Nùhũso zũña, làa bïo ó o wó nɔn foñ ɓúenɓúen à na ɓa nùpua yi.» ²⁰ O o nĩ mu ɓèn wáa wà á tò hǎ Lórá Bïo Pírú kǎhũ yi ká a wee yényení bïo ɓúenɓúen na ó o Yeesu wó nɔn wo yi. A bía ɓúenɓúen na ña mu á mu wó coon dàkhĩna.

*O Zayirusi hñnló là a hǎa ɓúi weéró bïo
(Matiye 9.18-26; Luki 8.40-56)*

21 Bũn mɔ́n ɔ́ ɔ́ Yeesu zon ho woohũ, á yèrèmáa khú ho vũ-beenĩ mɔ́n, hen na ɔ́ ɔ́ ló yi buararáa. A ɔ́a minka zãamáa buée kíniá wo yi ká a wi mu numu nii. 22 Hón pãahũ so yi à bũn ɔ́a *zúífúwa kàránlɔ́ zii ya-dí búii na yèni ɔ́a le Zayiruusi buée dãn. Bío ɔ́ ɔ́ buée ɔ́o a Yeesu yi ɔ́ ɔ́ líi búrá a tá, 23 á wee ɔ́nɔ́nɔ́nɔ́ a kà síi: «ĩ hĩnló máa fen, 1 wee fio fo, sáberé à ù buee bè ù níi ɔ́ wán ò ɔ́ lò fá.» 24 ɔ́ ɔ́ Yeesu wãa bò làa wo á ɔ́a wà. A ɔ́a minka nùpua ɔ́ura bò a yi. 25 Hãa búii wi ɔ́a tãahũ á wee mí mí sɛɛró fɛɛɛ á dãn hã lúlúio píru jùn à ho máa fi.† 26 ɔ́ lò bon làa sòobɛɛ le tĩni b̀ansowà níni yi, á níi b̃io búenb̀uen vó. Ká a mãhã pá yí yú míten. ɔ́ vãmú yàá wíokaa wee dé wán. 27 ɔ́ hãa mu hĩa jíá a Yeesu b̃io, lé bũn nɔ́n ɔ́ ɔ́ buée zon ɔ́a zãamáa yi, á jàana zoó ɔ́o a Yeesu yi, á tũaa ɔ́ dà-zĩnii yi là a mɔ́n. 28 ɔ́ lá wee bío b̃io kà mí yi: «Hen ká 1 dàniá tũaa ɔ́ dà-zĩnii yi, á 1 ì wa.» 29 B̃io ɔ́ ɔ́ b̀en yú zoó tũaa ɔ́ dà-zĩnii yi, ɔ́ ɔ́ sɛɛró d̀enía d̃in, ɔ́ ɔ́ zũna mu mí sãniá yi le mí wan. 30 Mí lahó yi, ɔ́ ɔ́ Yeesu zũna le pànká búii ló mí yi, ɔ́ ɔ́ yèrèmáa d̃in ɔ́a zãamáa yi ò ɔ́ tũara: «Lée wée tũaa 1 dà-zĩnii yi?» 31 ɔ́ ɔ́ ñi-kenínia bíá nɔ́n wo yi: «Fo yí mɔ́n b̃io ɔ́a nùpua buraráa foñ á wee jàa mín le? A ù pá wee tũa le lée wée tũaa foñ.» 32 Ká a Yeesu wi ò ɔ́ zũn yĩa wó mu, ɔ́ ɔ́ wee loĩ mí ñsãa yi. 33 ɔ́ ɔ́ hãa zãna, ɔ́ ɔ́ wee zà, lé b̃io ɔ́ ɔ́ zũ b̃io wó a yi. ɔ́ ɔ́ wà buée líi búrá a Yeesu tá, ò ɔ́ fɛɛra b̃io mu wórãa búenb̀uen nɔ́n wo yi. 34 ɔ́ ɔ́ Yeesu bíá nɔ́n wo yi: «Wán hĩnló, b̃io fo dó ù síi miĩ, lé bũn wɛ́era fo. Wãa lén, vaa yí héerà. Fo wan mu vórãa.»

---

† 5:25 Mí loĩ Levii nùwã vũahũ 15.25-33

³⁵ Bïo ó o Yeesu wee bïo kà sii à bũn 6a tonkarowà búii ló a Zayiruusi zii jɔn o mɔn á buéé wee bïo làa wo: «Ũ hínló wáa húrun. Fo tɔn pa à seé o nĩ-kàránlo le?» ³⁶ Ká a Yeesu màhá yí lońna lè 6a cǎn ò o bía nɔn o Zayiruusi yi: «Yí titika, dé ũ sɔi mi.» ³⁷ O Yeesu yí tà le nùpue lèení mí ká mu yínɔn o Piere là a Zaaki lè mɔn za Zǎn. ³⁸ Bïo ó o vaá dǎn o Zayiruusi mu zii, ó o Yeesu mɔn bïo le lùe kánkáa ðinnáa. Ba nùpua wee wá pǎnpǎnpǎn. ³⁹ O o Yeesu yòó zon le zii yi ò o bía nɔn 6a yi: «Lée webio te hǎn minka kánkáa so. Lée webio nɔn mi wee wáráa ká sii? O hínzo-za mu yí húrun, o lée yia na dũma.» ⁴⁰ A 6a wee zuańka a yi. O o wáa le 6a búenbúen lé, ò o fó a hínzo-za 6àn maá lè 6àn nu lè mí nĩ-kenínia nùwá tɔn á zonnáa hen na ó o hínzo-za wi yi. ⁴¹ O o líí fù a níí yi ò o bía: «Talita kumi.» (Bũn kúará le «hínzo-za, le í bïo mu na foń, lii híní»). ⁴² O o hínzo-za dèenía líí hínɔn wee varáka. O teró lúlúio yú píru jɔn. Bïo 6a mɔn mu ká sii á 6a wó coon dàkhíina. ⁴³ Ká a Yeesu màhá henía mu nɔn 6a yi le 6a yí bïo mu le nùpue jí. O o bínía bía le 6a na mu bïo wo yi le o dí.

6

Ho Nazarɛete lóhósa yí tà a Yeesu bïo (Matiye 13.53-58; Luki 4.16-30)

¹ Bũn mɔn ó o Yeesu ló hǎn lahó so yi á wà van ho lóhó na ó o dǎn yi. O o nĩ-kenínia bô làa wó. ² Bïo ho Sabaa dǎn ó o zoó kàránna 6a nùpua 6a *zúífùwa kàránló zii yi. Ba minka nùpua na já a bioní á wó coon dàkhíina. A 6a wee bïo: «Bïo ká búenbúen ó o yú wen? O bè-zúńmini lè mu yéréké bïowa na ó o wee wé ó o yú wen?» ³ Yínɔn orén lé o

̀̀̀en-khèero le? A ̀̀̀n nu yínón o Mari le? O Zaaki là a Zozee là a Zude là a Simón, bán so yínón ̀̀̀n zàwa le? A ̀̀̀n h́nni làa wèn yí wi ḿn wán hen le?» Lé b́n nón á ̀̀̀ yí tàráa o Yeesu b́o. ⁴ Ká a Yeesu màhá b́a nón ̀̀̀ yí: «Le *Dónbeení j́i-cúa f̀ero wé yí le k̀nbii l̀a búenb́uen yi. Ká ̀̀̀n kùrú lóhó mí b̀ere nùpua, lè ̀̀̀n temínlowà lè ̀̀̀n ź-j́h́h́ nùpua bán máa wé k̀nbi o.» ⁵ O Yeesu yí wó yéréké b́o b́n, ká mu yínón ̀̀̀ vánvárowà nùwá yèn na ó o b̀ mí níní wán á wéera. ⁶ B́o ̀̀̀ yí dó mí sía wo yí á wó a coon.

*O Yeesu tonkaa mi ń-kenínia lè ̀̀̀ nùwá j́un j́un
(Matiye 10.5-15; Luki 9.1-6)*

B́n món ó o Yeesu tò há lórá na b́makaa b́n yi, á wee kàrán ̀̀̀ nùpua. ⁷ O von mí ń-kenínia pírú j́un á wee tonka lè ̀̀̀ nùwá j́un j́un. O nón ho dànló ̀̀̀ yí, à ̀̀̀ wé ḱkánáa ̀̀̀ ćnáwa yi, ⁸ á b́a b́o ká nón ̀̀̀ yí: «Mi yí ̀̀̀ dèè à láráa ho ẃh́ ká mu yínón le búin-za mí dòn. Mi yí ̀̀̀ bè-dínii, tàá puure. Mi yáá pá yí ̀̀̀ wárá. ⁹ Mi ź há nakáa ká a b́i yí ̀̀̀ báká b́i à séení h́a ó o ź.» ¹⁰ O o b́nía b́a: «Mi wé vaá zon lóhó lée lóhó yi, à le źi na mí làara yi lé b́n à mi k̀ení yi fúaa mí léró ho lóhó mu yi. ¹¹ Ká lóhó na sa wé ṕ le mi máa làa mí wán, tàá ká ̀̀̀ ṕ le mí máa j́i mí ćn, ká mi wee lé ho yi, à mi púaa mi zení kh́nḱh́ń kúia b́n.* A b́n ń zéení làa bán le ̀̀̀ wó khon.» ¹² A ̀̀̀ ̀̀̀n wà dén j́i so wán, á vaá wee h́e bue mu na ̀̀̀ nùpua yi le ̀̀̀ yèrémá mí yilera lè mí wárá. ¹³ Ba ćnáwa

* **6:11** Mi loí Matiye v́ah́ 10.14

cèrèè ɓa wee ja lén ɓia ɓa wi yi, á mún wee khii ho jiló lè ɓa vánvárowà cèrèè, à wɛ́é ɓa.

O Zān Batiisi ɓúeró ɓio
(*Matiye 14.1-12; Luki 9.7-9*)

¹⁴ Bún n wé ò o ɓéé *Herode† ja a Yeesu ɓio, lé ɓio ó o yèni ló hã lùà ɓúenɓúen yi. Ba nùpua ɓúii wee ɓío le lé o Zān Batiisi á vèera, le lé bún nɔn ó o dà mu yéréké ɓio wee wéráa. ¹⁵ Ká ɓa ɓúii bán ɓèn wee ɓío le mu lé o *Elii. Ba ɓúii yàà ɓèn wee ɓío le mu lé le *Dónbeenĩ ji-cúá fɛɛrowà na yáania nĩ-kéní. ¹⁶ ɓio ó o Heroode ja mu kà, ó o le éé! Le o Zān Batiisi na mínén nɔn le jii ɓa kúio jùhũ lé wón ɓíná vèera le.

¹⁷⁻²⁰ ɓio kà lé ɓio mu wóráa: O Heroode hía fó mín za Filiipu‡ ɓàn hãa Herodiade yan. O o Zān ɓía nɔn wo yi: «Mín za ɓàn hãa á fo yí ko à ù fé ya.» § ɓio ó o Herodiade ja mu ó o sii cá a Zān yi, á wi ò o cà a ɓúeró yahó ká a màhã yí dàrina mu yí wó, lé ɓio ó o Heroode mu fù wee hézón o Zān. O zú le o léé nĩ-tente na ɓio sã le Dónbeenĩ yi, ó o ɓèntĩn fù pan o ɓio. Hen ká a wee jí a ɓioní, ò o máa zúń ɓio o ò wé sese, ò o jɔn pá wa a ɓioní jiló. Ká bún pá yí hò ɓio ó o nɔn le jii á ɓa wĩira a Zān mu can dó ho kàsó yi, á wɛ́eraráa o Herodiade sii.

²¹ A nònzòn na ó o Heroode mu teró wizonle ɓánbáa ɓueé dǎn yi, ó o Herodiade wáa bò bún yi á wóráa ɓio ó o lá wee leéka. Mu zòn ó o Heroode wó ho sǎn-beenĩ ò o von mí ɓéeni nĩ-beera, á von ɓa

† **6:14** O Heroode na ɓa ɓía ɓio hen lé o Heroode Antipaasi.

‡ **6:17-20** O Filiipu na ɓa ɓía ɓio hen lé yĩ hía wi ho Oroomu lóhó yi. Wón wi mí dòn là a Filiipu na fárá ho Sezaaree lóhó. O Heroode hía fó ɓàn hãa yan ká a yĩ wi lua. § **6:17-20** Mí loń Levii nùwã vūahũ (Lévitique) 18.16

dásíwá júnása lè ho Kalilee kòhú bá-zàwa. ²² Mu zòn ó o Herodiade hínló á wà zon hen na 6a wee dí ho sánú yi, á zoó yon. Ó o bío wééra a Heroode làa bía ó o von sía. Ó o Heroode wáa bía nòn o hínzoró yi: «Bìo fo le fo ò cà à ù zéení, á ì na mu foñ.» ²³ Fúaa o hía baa á bía bío kà: «Bìo búenbúen na á fo le fo o cà á ì na foñ, hàrí mu wé ì béenì bòn sankà mànì, á ì pá à na mu foñ.» ²⁴ Ó o hínzoró wáa wà lée tùara mín nu yi: «Lé mu yén á ì ko à ì bío le o *Heroode na mi coon?» A wón bía nòn mí hínló yi: «Lén zo o bío le o Zán Batiisi jùhú lé hía ò o na foñ.» ²⁵ Ó o hínzoró dènia yèrèmaa bánbáa zon o béé cón á zoó bía bío kà nòn wo yi: «O Zán Batiisi jùhú lé hía à ù wáa dé ho lenbuen yi na mi.» ²⁶ Ó o béé sánia búenbúen yòó tò. Ká a màhá yí wi ò o pí bía ó o von yahó bío ó o baa bío yi. ²⁷ Mí lahó yi ó o dènia tonkaa mí dásí nì-kénì, á nòn le jii yi le o vaa kúii o Zán Batiisi jùhú bua buennáa. Ó o dásí nni wà van ho kàsó zii yi, á vaá kúio o Zán Batiisi jùhú, ²⁸ á dó ho lenbuen yi á buéé nòn o hínzoró yi, á wón buan vaá nòn mín nu yi. ²⁹ Bío ó o Zán Batiisi nì-keninia já mu, á 6a buéé lá a vaá nùuna.

*O Yeesu diinia 6a minka zãamãa
(Matiye 14.13-21; Luki 9.10-17; Zãn 6.1-14)*

³⁰ Ba tonkarowà vaá binia buara a Yeesu cón, á buéé fæera bío 6a wó làa bío 6a kàranna búenbúen lè 6a nùpua á nòn wo yi. ³¹ Ba nùpua na wee buen ká 6a biní lén á boo dà, fúaa o Yeesu lè mi tonkarowà yí yú ho pãahú máa diráa. Lé bñn nòn ó o bíarãa bío kà nòn 6a yi: «Mi buen le wa khèn lé à mi lée yí vñn cñnú.» ³² A barén mí dòn wáa zon ho woohú á khèra ló van hen na á nùpue mia yi. ³³ Ká nùpua cèrèè màhá mòn 6a lénló, á zũna 6a. A

6a lóka hã lórá búenbúen yi á búunia dú a Yeesu lè mí tonkarowà yahó van ho lahó mu yi. ³⁴ Bïo ó o Yeesu zoó ló ho woohú yi, ó o mən 6a minka zãamãa. A 6a makárí 6uan wo yi, lé bïo 6a 6onmín lòn pia na paro mía. Ó o wãa kàráanna 6a làa bïo cèrèè. ³⁵ Bïo le wii wee tè, ó o Yeesu nĩ-kenínia vá buéeé 6ó a yi á bía nən wo yi: «Le wii tò, à hen na wa wi yi, á nùpue mía yi. ³⁶ Bïo le 6a nùpua mu lén va hã manawà lè hã lórá na sùarákaa hen, à vaa yà mu bïo dí.» ³⁷ Ó o Yeesu bía nən 6a yi: «Minén miten na mu bè-dínii 6a yi.» A 6a bía nən wo yi: «Hàrí wa vaa yà wén-hãani* khiá-ɲun búurú buee na 6a yi, á hon pá máa yí 6a.» ³⁸ Ó o Yeesu bía nən 6a yi: «Mi vaa loń le léé búurú bïo yen ká mi cǎn.» Bïo 6a van 6uara, á 6a bía nən wo yi: «Lée búurú bi-zàwa bïo hònú làa cezàwa bùaa ɲun.» ³⁹ Ó o Yeesu wãa nən le ɲii mí nĩ-kenínia yi le 6a sankaa 6a nùpua le 6a kɛɛní lè mi kuio le ɲí-sio wán. ⁴⁰ A 6a kará lè mí kuio. Ba 6úi lé ho khiàmàni khiàmàni, 6a 6úi lé ho búará-ɲun làa píru píru. ⁴¹ Ó o Yeesu wãa fó ho búurú bi-zàwa bïo hònú lè 6a cezàwa bùaa ɲun 6uan, ò o hóonía mí yahó ho wáayi á wee fio, ò o dó le Dónbeenĩ bárakà, ò o cèekaa ho nən mí nĩ-kenínia yi le 6a sankaa na 6a nùpua yi. Ó mún sankaa 6a cezàwa bùaa ɲun nən 6a búenbúen yi. ⁴² Ba lè mi nĩ-kéní kéní yú dú á sù. ⁴³ Ho búurú lè 6a cezàwa na là ká á 6a nĩ-kenínia khiiira, á mu sú hã sàkiwá píru ɲun. ⁴⁴ Bïa dú mu, á 6a báawa mí dòn á yú ho muaaseé hònú.

---

* **6:37** Le wén-hǎnló dà-kéní wee yí o nùpue nĩ-kéní wizon-kùure sámú sàání.

*O Yeesu wee varáka ho vū-beeni numu wán
(Matiye 14.22-33; Zān 6.15-21)*

⁴⁵ Bún món ó o Yeesu dèenía kíkáa mí nì-kenínia yi le 6a zo ho woohú à dí mí yahó kí ho vū-beeni món lè ho Betesayidaa lóhó cón, ká minén n̄ na ho wǎhú 6a zāamáa yi á 6a à 6oka. ⁴⁶ Bìo 6a saawaa mín yi vó, ó o vaá yòora le búee búii wán á wà yòó fio le Dónbeení yi. ⁴⁷ Ho tá á à bío le mí ì h̄i, à b̄n ho woohú na ó o n̄i-kenínia zon á zoó wi ho vū-beeni síi yi. O o Yeesu mí dòn lée ð̄n le 6ón6óore yi. ⁴⁸ O o m̄n ò o n̄i-kenínia lò wee be lè ho woohú p̄aró, lé b̄io ho pinpiró wee sí 6a yahó. H̄a tá-t̄ia yi, ó o Yeesu wee varáka mu numu wán á mà 6a, á wà vaá nikh̄í 6a. ⁴⁹ Bìo 6a m̄n wo ò o wee varáka mu numu wán, á 6a wee leéka le o lée n̄i-h̄ónbóní. A 6a wee w̄amaka. ⁵⁰ Ba búenbúen á ȳia yí m̄n wo mía. A 6a z̄ónkaa dàkh̄íina. Ká a Yeesu dèenía bía làa ba: «Mí hení mi sía, mu lé ínén, mi yí z̄ón bío.» ⁵¹ O o yòó zon ho woohú yi làa ba, á ho pinpiró ð̄n. O o n̄i-kenínia wó coon dàkh̄íina. ⁵² Ba yí z̄ūna mu yéréké bío na ó o wó lè ho búurú 6àn kúará, lé b̄io 6a tun mí yiwa.

⁵³ Ba k̄aa ho vū-beeni kh̄ii d̄on ho lahó na 6a le Zenezareete k̄oh̄ú, á 6a can mí woohú mu numu j̄ii. ⁵⁴ Bìo 6a zoó ló ho woohú yi á 6a n̄upua na m̄n o Yeesu dèenía z̄ūna a, ⁵⁵ á 6a h̄éera bía a bío. A 6a n̄upua wee lé l̄ua búenbúen yi à bua mí vánvárowà ká 6a wi mí d̄amu sía wán, à varáa o cón hen na 6a wee ní le o wi yi. ⁵⁶ L̄ua búenbúen na ó o Yeesu wee va yi, h̄a ló-z̄awa lè h̄a ló-beera lè h̄a manawà, á 6a n̄upua wee bua mí vánvárowà à varáa ho f̄emínló lara yi ká 6a yanka a le o día le 6a t̄úika a dà-z̄inii

ɲi-káa yi. A bia wee yí le túii yi, bán búenbúen wee wa.

7

O Yeesu lè ɓa Farizíewa wee wǎani (Matiye 15.1-9)

¹ Ba *Farizíewa lè ho *lándá bio zéenílowa nùwǎ yɛn búii na ló ho Zeruzalɛmu yi, á buée kúaa mín wán kɪnía o Yeesu yi. ² Ba lońna mɔn ò o nɪ-kenínia búii wee dí à ɓa yí sɛera mí níní á yí ceérarǎa mítén làa bǐo ho lándá bòráa mu. ³ Mu bon, ɓa Farizíewa lè ɓa *zúifùwa búenbúen á wee bè ho lándá na á ɓàn maáwǎ zéénia nɔn ɓa yi. Ba máa wé dí ká ɓa yí sɛera mí níní sese. ⁴ Ká ɓa vaá ló ho yàwá yi à ɓa máa dí ká ɓa yí sɛera mítén. *Lándáwǎ cèrɛɛ na ɓa yú mín maáwǎ cɔn á ɓa wee bè yi: Hǎ ɲuuníi sǎa, lè hǎ dǔunà lè hǎ ɓǎnámáwǎ, bǐo na á hǎ ko à hǎ wé sɛerǎa. ⁵ A ɓa Farizíewa lè ho lándá bǐo zéenílowa wǎa túara a Yeesu yi: «Lée webio nɔn á ũ nɪ-kenínia yí máa bèráa ho kàránló na á wàn maáwǎ nɔn wɛn yi, á wee dí ká ɓa níní yí sɛera làa bǐo ho lándá bòráa mu?» ⁶ O o Yeesu wǎa bía nɔn ɓa yi: «Nɪ-khàwa yén! O *Ezayii túiá sǐ mí wán pǎahǔ na ó o fɛera le *Dónbeení ɲi-cúaa na kà mi dǎní yi. Bǐo kà lé bǐo ó o hǎa túara:

«Ba nùpua na kà wee bùaaní mi lè mí ɲiní,
ká ɓa yiwa yi, á ɓa khèra làa mi.

⁷ Le bùaaníi na ɓa wee na miǐ ɲúhǔ mía.
Lé bǐo ɓa nùpua lándáwǎ

lé hǎ ɓa wee kàrán làa mín.»*

⁸ O o Yeesu bíníaa bía: «Le Dónbeení lándáwǎ á mi wee pí díaa, ká mi bè ɓa nùpua kàránló yi.» ⁹ O o

* 7:7 Mi loń Ezayii vǎahǔ 9.13

pá bíníá bía: «Bìo mi pǎ le Dónbeenĩ làndáwá à mi bò mín kùrú làndáwá yi lée bǐo na se mi cǎn sá! 10 Mu bon. O *Mɔ̀yiize bía: «Kè̀nbi mǐn maá lè mǐn nu.»† Mu mún bía: «Yĩa bía khon mǐn maá tǎá mǐn nu dǎnĩ yi, wón ko làa búeró.»‡ 11 Ká minén bán wee kàrán 6a nùpua le ká nùpue bía nɔ̀n mǐn maá yi tǎá mǐn nu yi le mí níi bǐo na mí lá ko à mí séení làa wo lée Koroban. (Bũn kúará le hámu na bǐo sǎ le Dónbeenĩ yi.) 12 Se mi nɔ̀n le níi wo yi ò o yí séení mǐn maá tǎá mǐn nu. 13 Ká mi wee wé ká síi se lé le Dónbeenĩ bionĩ bàn báhéé á mi wee lén le wán lè mi kùrú làndáwá na mi wee zéení làa mǐn. Bũn bàn síiwà cèrèè á mi wee wé.»

*Mu bǐo na wee tíi o nùpue
(Matiye 15.10-20)*

14 Bũn món ó o Yeesu von 6a zǎamáa á bía nɔ̀n yi: «Mí búenbúen jí bǐo ká à zũn kúará: 15 Bǐo ó o nùpue wee dí, bũn dèè woon yí máa tíi wo. Bǐo wee lé o síi yi, bũn lé bǐo wee wé tíi wo. 16 [Yia wee jí bǐo à wón jí bǐo bía sese.]» 17 Bǐo ó o Yeesu wà díá 6a zǎamáa ó o vaá zon le zǐi yi, ó o nĩ-kenínia zoó wee túa wo yi lè le wàhiire mu bàn kúará. 18 O o bía nɔ̀n 6a yi: «Minén mún yí zũ mu bǐowa mu yara le? Mí yí zũ le bǐo ó o nùpue wee dí dèè woon yí máa tíi wo le? 19 Mu yí máa zo a síi yi, ká mu wee zo a píohó yi ò o bǐnĩ lée ní kúia.» O Yeesu wee zéení làa hǎn bionĩ so le ho dǐnló búenbúen dà wee dí. § 20 O pá bíníá bía: «Bìo wee lé o nùpue síi yi lé bǐo

† 7:10 Mí loĩ Léró (Exode) vǎahũ 20.12; Làndá zéeníló (Deutéronome) vǎahũ 5.16 ‡ 7:10 Mí loĩ Léró (Exode) vǎahũ 21.17; Levii nùwǎ (Lévitique) vǎahũ 20.9 § 7:19 Mí loĩ Bè-wénia vǎahũ 10.9-16

wee tí wo. ²¹ Lé bïo ó o nùpue sïi lé bïn á hã yilekora wee lé yi à dé o ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwà yi, lè ho kònló lè le ñi-óúee yi. ²² Hã wee na ò o wé o bá-fé tàá o há-fé, à sïi wé vá ba nùpua bïowa yi, à wé o ñi-sūmúí, à wé khà ba nùpua vïíní. O yú bïo na ò o wé. Le yandee wee keń wo yi. O wé yáa ba nùpua yèni, à wé òuaaní mítén, à wé o bónbú. ²³ Bïn bïowa so búenbúen wee lé o nùpue sïi yi. Bïn lé bïo wee tí wo.»

*O sïi veere hãa na tà a Yeesu yi bïo
(Matiye 15.21-28)*

²⁴ Bïn món ó o Yeesu ló dén lùe so yi á wà van ho kòhũ na sùaràa yi lè ho Tiire lóhó. O vaá zon le zïi óúí yi, á yí wi à ba zūń o bïo. Ká a màhá yí sà mítén yí yú. ²⁵ Hãa óúí na hĩnló ó o cíná wi yi á ñá a sã. O o dèenía wà òuara a cón á óueé líí búrá a tá, ²⁶ ò o fióra a Yeesu le o ña a cíná lén mí hĩnló yi. O hãa mu yínɔ́n zúífù, o ló ho Siiro-Fenisii kòhũ yi. ²⁷ O o Yeesu bía làa wo: «Día le ba háyúwá dí vé. Mu yí se à ba lá ba háyónzàwa dĩnló yénní kúia na ba booní yi.» ²⁸ O o hãa bía ñon wo yi: «Núhũso, mu bon. Εε ká ba booní ñon mún pá wee wé sèeka ho dĩnló na ba háyónzàwa wee dí ká ho ò kùenka.» ²⁹ O o Yeesu wãa bía ñon wo yi: «Ū bíonĩ na á ũ bía kà bïo yi, á ï ñon o cíná léra ũ hĩnló yi vó. Wãa hĩní lén va ũ zïi.» ³⁰ O o hãa bèn bínía wà van mí zïi, á vaá yú mí hĩnló ò o dũma le dãmu dèe wán, ò o cíná ló a yi.

O Yeesu wéera a beke óúí

³¹ Bïn món ó o Yeesu ló ho kòhũ na á ho Tiire lóhó wi yi, á ló ho Sidõn lóhó yi, á kãa hã Lórá Bïo Pírú kòhũ yi bínía óuararàa lè ho Kalilee vũ-beenĩ

cón. ³² A 6a bò là a n̄i 6úi 6uararáa o cón ò o lé o beke, á bion̄i mún yí máa jí. Ba flora a Yeesu le o bè mí níní o wán. ³³ O o Yeesu wáa fó arén mí dòn wàráa á khèra lè 6a zãamáa, ò o kúaa mí nín-kízàwa o jikōnna yi. B̄n̄n m̄on ó o bò mí jinsān̄i o n̄i ðenle wán, ³⁴ ò o h̄onía mí yahó ho wáayi á wee fio, ò o v̄ūna s̄uεε ò o bía n̄on o n̄i yi: «Efata.» (Mu kúará le «hén»). ³⁵ Mí lahó yi ó o n̄i jikōnna ðenía wee jí mu b̄io, á ðenle fá, á wee bío sese. ³⁶ O o Yeesu henía mu n̄on b̄ia wi b̄in 6úen6úen yi le 6a yí bío b̄io wó kà à na n̄upue yi. Ká b̄io ó o hò 6a kà sii, á 6a wáa wíokaa wee yényení mu. ³⁷ Ba n̄upua wó coon mu b̄io yi dàkh̄ina. Ba wee bío: «B̄io ó o wee wé 6úen6úen 6̄en̄t̄in se. Hàrí 6a bekewá jikōnna wee jí mu b̄io. A b̄ia bion̄i lá yí máa jí wee bío sese.»

8

O Yeesu b̄inía ðinía 6a minka zãamáa (Matiye 15.32-39)

¹ Hón p̄ah̄ũ so yi á 6a minka zãamáa t̄in wà 6ueé kúaa mín wán. B̄io á b̄io 6a à dí mía, ó o Yeesu von mí n̄i-ken̄inia á bía b̄io kà n̄on yi: ² «Ba n̄upua na kà màkárí 6uan mī. B̄io kà lé 6a wizooní t̄in ká 6a wi làa mi, á 6a bè-ðin̄ii wáa vó. ³ Ká í día 6a kà sii 6a wà, á 6a wé è lé è lùiorá ho w̄h̄ũ wán lé le h̄ini. Lé b̄io 6a c̄èεε léenía nà yi.» ⁴ O o n̄i-ken̄inia bía n̄on wo yi: «Wa à yí mu bè-ðin̄ii wen le ðùure na kà yi á à na bán minka zãamáa so yi?» ⁵ O o Yeesu t̄uara 6a yi: «Lée búurú b̄io ȳen wi mi cón?» A 6a bía n̄on wo yi: «Lée búurú b̄io h̄en̄un.» ⁶ O o bía n̄on 6a zãamáa yi le 6a lii k̄εεní. O o fó ho búurú b̄io h̄en̄un, ò o dó le Dónbeen̄i b̄arákà, ò o c̄èεkaa

ho nɔn mí nǐ-kenínia yi le 6a sankaa na 6a zãamãa yi, á 6a sankaa ho nɔn 6a yi. ⁷ Cezàwa bùaa yɛn búí mún lá ká 6a cǎn. O o Yeesu dó le Dónbeenǐ bǎrákà 6a cezàwa mu bǐo yi, ò o le 6a nǐ-kenínia mún sankaa bán na 6a yi. ⁸ Ba búenbúen dú sù, ó o nǐ-kenínia khuiira bǐo ká, á mu sú hã sàkíwá bǐo hɛɲun. ⁹ Ba báawa na kera bǐn á à yí muaaseé náa síi. Bǐn món ó o Yeesu nɔn ho wǒhũ 6a yi le 6a boka. ¹⁰ O o yòó zon ho woohũ bǐn wán lè mí nǐ-kenínia á nɔn ho Dalamana kǒhũ.

Ba Farizíewa le o Yeesu wé yéréké bǐo búí à mí mí (Matiye 16.1-4)

¹¹ A 6a *Farizíewa 6uara 6ueé wee wãanǐ là a Yeesu. Ba wǐ 6a khúaa o nǐi yi, á 6a le o wé mu yéréké bǐo búí na wee zéení le o dànló ló le Dónbeenǐ cǎn. ¹² O o Yeesu yòó vǔuna sùεε ò o bía: «Lée webio nɔn á ho zuia nùpua wee càráa mu yéréké bǐo? Le í mí ho túiá na mia: Yéréké bǐo dεε woon máa zéení làa mia.»

¹³ O Yeesu wà díá 6a, á bǐnǐa yòó zon ho woohũ lè mí nǐ-kenínia á nɔn lè ho vǔ-beenǐ món.

Ba Farizíewa là a Heroode bǐo (Matiye 16.5-12)

¹⁴ O Yeesu nǐ-kenínia nɔnsãa á yí 6uan mu bè-díni. Búurú bi-za dà-kéní mí dòn lé hǐa wǐ 6a cǎn ho woohũ yi. ¹⁵ O o Yeesu wãa bía bǐo kà henǐa nɔn 6a yi: «Mí fání mí yǐo, à pa miten bǐo 6a *Farizíewa là a *Heroode bǐo yi. Ba bǐo 6onmín lè le nǐa-fini.» ¹⁶ O o nǐ-kenínia wee bío mǐn yi: «O wee bío kà síi lé bǐo wa yí 6uan ho búurú.» ¹⁷ O o Yeesu zǔna bǐo 6a wee bío, ó o tùara 6a yi: «Lée webio nɔn mí wee bíorãa le lé bǐo mí yí 6uan ho búurú? Mí pá dǐn yí

máa jí mu bïo à zūn mu kúará le? Mi tun mi yiwa le? ¹⁸ Mi léé muiiwà léé, tàá mi yí máa jí bïo. Mi so yí máa leéka mi yiwa bïo kà wán le: ¹⁹ Bïo á ĩ cèekaa ho búurú bïo hònú nɔn ɔa báawa muaaseé hònú yi, á bïo dú ká na mi khuiira wàráa sú sàkíwá bïo yɛn?» A ɔa bía: «Léé sàkíwá píru nɔn.» ²⁰ O o bínía tùara ɔa yi: «Á bïo á ĩ cèekaa ho búurú bïo hɛnɔn á nɔn ɔa báawa muaaseé náa yi, á bïo dú ká na mi khuiira wàráa á sú sàkíwá bïo yɛn?» A ɔa bía: «Léé sàkíwá bïo hɛnɔn.» ²¹ O o Yeesu wáa bía nɔn ɔa yi: «Ó, o! A hàrí lòn zuia à mi pá yí zū mu bïo yara le?»

O Yeesu wó o muii búii wee mi

²² Bún mɔn á ɔa wà vaá dɔn ho Betesayidaa lóhó. A ɔa búii ɔuan o muii ɔuararáa o Yeesu cɔn à ɔa flora a le o túii wo yi. ²³ O o Yeesu tò a muii mu níi yi á lóráa ho donkiahú, á léé bò mí ninsáni o yïo wán, ò o bò mí níni o wán ò o tùara a yi: «Fo wee mi bïo búii le?» ²⁴ O o muii yòó lońna ò o bía: «Ī wee mi ɔa nùpua. Ba wee varáka, ká ɔa màhã ka lòn vɛnsɛa.» ²⁵ O o Yeesu pá bínía bò mí níni o yïo wán, ó o lońna sese á mɔn mu bïo wéréwéré. O wan á wee mi mu bïo ɔúenɔúen wɛɛn. ²⁶ O o Yeesu wáa le o lén va mí zii, ká a yí lii zo lóhó yi.

O Piere bia le o Yeesu lé yia le Dónbeenĩ mɔn léra (Matiye 16.13-20; Luki 9.18-21)

²⁷ Bún mɔn ó o Yeesu lè mí nĩ-kenínia wà nɔn lè hã lórá na sùaráa yi là a Filiipu ló-faránii cɔn, hã ɔa le Sezaaree. Bïo ɔa lá ho wɔhú wà, ó o Yeesu tùara ɔa yi: «Léé webio ɔa nùpua wee bío ĩ dání yi?» ²⁸ A ɔa bía: «Ba búii le fo lé o Zán Batiisi. Ba búii le fo lé o *Elii. Ba búii bán ɔèn le fo lé *Dónbeenĩ

ni-cúa fεεrowà búí na yáania nǐ-kéní.»²⁹ O o bǐnía tùara: «Ká minén bán bèn le í lée wée?» O o Piere bía nǎn wo yi: «Ūnén lé yia le Dónbeenǐ mǎn léra.»³⁰ O o Yeesu wǎa henía mu nǎn ba yi le ba yí bío mu na nùpue yi.

*O Yeesu wee bío mí húmú le mí vèeró bío
(Matiye 16.21-28; Luki 9.22-27)*

³¹ Bǔn mǎn ó o Yeesu wee kàrán mí nǐ-kenínia ká a bío: «O *Nùpue Za ko ò o lò be làa sòobéε. Ba *nǐ-kía, le le *Dónbeenǐ yankarowà júnása, le ho *làndá bío zéenílowa á à pǐ a bío. Ba nùpua à búe o ká hǎ wízoní tǐn zon ò ò vèe.»³² O hía wee bío mu na ba yi wéréwéré. O o Piere wǎa fó a á ba vá ló, á lée wee bío làa wo.³³ Ká a Yeesu màhǎ yèrémáa khíi lońna mí nǐ-kenínia yi ò o nàmakaa o Piere yi kà síi: «Va lé í nǐsǎní le ũ *Satǎni bíoní. Ū yilera yínǎn Dónbeenǐ yilera. Hǎ lé ba nùpua yilera.»

³⁴ Bǔn mǎn ó o Yeesu von ba zǎamáa le mí nǐ-kenínia á bía nǎn yi: «Yia wi ò o bè miǐ, à bǎnso khíi mí kùrú síi bío wéro yi, ká a wé lá mí *kùrùwá pǐ* à bèráa miǐ.³⁵ O nùpue na wi ò o kǎní mí mukǎní wón á à vǐnǐ le. Ká yia màhǎ tà le mí ì vǐnǐ le ínén le le Dónbeenǐ bín-tente bío yi, wón á à kǎní le.³⁶ O nùpue lá yú ho ðímǐná bío búenbúen ò o khon le mukǎní binbiri yi, se lé ho cǔnú yén á bǎnso yú?³⁷ Lée webio ó o nùpue dà à kǎní le mí mànáká?³⁸ Yia wee nǐyi ínén le í bíoní bío yi ho zuia nùpua tǎahǔ, bía wee bǐnǐ le Dónbeenǐ mǎn à wé mu bè-kora, ó o Nùpue Za bèn mún khíi nǐyi bǎnso bío yi ká a khíi bǐnía buara mín Maá Dónbeenǐ cùkú beenǐ yi le le Dónbeenǐ wáayi tonkarowà.»

* **8:34** Mi loń Matiye vǔahǔ 10.38

9

¹ O Yeesu pá bíníá bía nɔn ɔa yi: «Le í mǐ ho tǔiá na mia: Ba nùwǎ yɛn búí wi hen á máa hí ká ɔa yí mɔn le *Dónbeení béeñí láró lè ho pànká.»

*O Yeesu miníkaa le búee wán
(Matiye 17.1-13; Luki 9.28-36)*

² Wízoní bǐo hɛzín bǔn mɔn, ó o Yeesu fó a Piere là a Zaaki là a Zǎn á yòoraráa le búee búí na dɔn wán á ɔa yòó wi bín mí dòn. O o Yeesu dǐndǐn miníkaa ɔa yahó, ³ á sǐ-zǐnia wee ɲuiíka kǔiákǔiá, á ka pǔiapǔiá. Há cemú bǎn síi a nùpue na dà à ceé làa sía ho dǐmíńá yi wón mía. ⁴ Yio bueé tí, ò o *Elii là a *Mɔyiize* dǐndǐn ló bueé wee bío là a Yeesu. †
⁵ O o Piere wǎa bía nɔn o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, mu wó se á wa wi hen. Wa à tá há bǔkú zàwa bǐo tǐn: Ǫnén dà-kéní, o Mɔyiize dà-kéní, o Elii dà-kéní.»
⁶ O yí zǔ bǐo o ò bío lé bǐo ɔa ninzàwa là arén mí bɛere á zǎna dàkhíina. ⁷ A le dǔndúure búí yòó ló líí pon ɔa yi á mu tǎmu búí sǎ wee ɲí le dǔndúure mu yi: «Yia kà lé í Za na á ì bò í tàkǎ wán, mi wé ɲí a cón.» ⁸ Mí lahó yi á ɔa nǐ-kenínia lońkaa mí nǐsǎa yi, à ɔa màhá yí mɔn nǐ-veere ká yínɔ́ o Yeesu mí dòn.

⁹ Bǐo ɔa ló le búee wán wee líi, ó o Yeesu bía nɔn ɔa yi: «Bìo mí mɔn ká á mí yí bío le nùpua ɲí, ká mu yínɔ́ o *Nùpue Za húmú là a vèeró mɔndén.»
¹⁰ A ɔa tà bǐo ó o bía yi ká ɔa màhá wee tǔaka mín yi: «Ho vèeró mu húmú mɔndén bǎn kúará lé mu yén?» ¹¹ A ɔa tǔara a Yeesu yi: «Lée webio nɔn á ho *lándá bǐo zéenílowa le o Elii ko ò o buen ho

* 9:4 Mi loń Luki vǎahú 9.31 † 9:4 O Elii là a Mɔyiize lé le Dónbeení nùpua na yánkaa wee fɛɛ le ɲi-cúa na le nípomu yi. Ba húrún míana.

yahó?»[†] ¹² O o bía nɔn ɔa yi: «Mu bon. O Elii ko ò o buen ho yahó à ɔuee kúee mu bïowa mí lara yi. Εε ká léee webio ɔèn mún nɔn á mu túararáa le Dónbeenĩ bionĩ vūahũ yi le o Nùpue Za lò ò be làa sòobéε, á ɔa mún máa mĩ a máa dé dèε yi. ¹³ Awa, á le ĩ bío mu na mia: O *Elii mu ɔuara ho yahó, á ɔa nùpua wó a làa bïo ɔa sĩa vá yi làa bïo mu túararáa le Dónbeenĩ bionĩ vūahũ yi o dǎní yi. §»

O Yeesu wéera a háyónza búí
(Matiye 17.14-20; Luki 9.37-43a)

¹⁴ Bïo ɔa ɔueé dǎn ɔa ñi-kenínia na ká, á ɔa ɔueé yú à ɔa zǎamáa kǐnía ɔa yi, á ho *làndá bïo zéenílowa búí dǐn wee wǎaní làa ba. ¹⁵ Ba nùpua miinii là a Yeesu á mu vǐníkaa ɔa. A ɔa ɔùunia wà ɔueé tǎení a yi. ¹⁶ O o Yeesu túara mí ñi-kenínia yi: «Lée webio mi wee wǎaní wán làa ba?» ¹⁷ O o búí ló ɔa zǎamáa yi á bía nɔn wo yi: «Ñi-kàránlo, ĩ lá ɔuan ĩ za ɔuararáa ũ cǎn, cǐná búí wi o yi á wee beé o lò. O wee hè o ò o máa bío yí. ¹⁸ Lùe léee lùe ká a bïo mu hǐnɔn o wán, ò o cǐná mu fé o dé ho tá yi, ò o ɔjinsǎ-khùankhúá wé lé, à wé là mí ɔia, à pà díá. A ĩ flora ũ ñi-kenínia le ɔa ɔa a cǐná mu lén wo yi, ká ɔa màhǎ yí dǎńna mu.» ¹⁹ O o Yeesu bía nɔn ɔa yi: «Mi zuia nùpua ɔèntǐn yí dó mí sĩa le Dónbeenĩ yi bïo bon. I màhǎ wǎa à ɔjĩ ĩ yi mi bïo yi, á wé è kàrán mia vaá dǎ ho pǎahũ yén coon? Mi ɔua a háyónza mu ɔuennáa.» ²⁰ A ɔa ɔuan wo ɔuararáa. O cǐná miinii là a Yeesu ó o zèkéra a háyónza lè mí pánká. A wón líí lùwá ho tá yi, á wee birónka, á ɔjinsǎ-khùankhúá wee lé. ²¹ O o Yeesu túara a

[†] **9:11** Mi loĩ Malasii vūahũ 3.23   **§ 9:13** O Elii na ó o Yeesu le o ɔuara ho yahó lé o Zǎn Batiisi ó o bía bïo.

háyonza bàn maá yi: «Mu wee wé o yi míana lée tàá lé lònbio?» A bàn maá bía: «Lé o kúnkúzàmu pãahũ á mu búakáa yi. ²² Pànna cèrèè yi ó o cíná mu wé lá a à dé ho dõhũ yi tàá mu ñumu yi le mí ì búe. Ká fo dà à wé bio búí, à ù màkárí wèn à ù séení wèn.» ²³ O o Yeesu bía nòn wo yi: «Fo bía le ká í dà mu. Yia dó mí sîi miĩ á bio búenbúen dà wee wé cõn.» ²⁴ Mí lahó yi ó o háyonza bàn maá dèèniá zoó wãamaa: «Í dó í sîi foñ ká ù màhã séení mi à í yí titika.» ²⁵ O o Yeesu mòn à ba zãamãa búunia wà buée búe ba yi, ó o wee zá là a cíná kà sîi: «Ûnén cíná na wee wé ò o nùpue máa bío yí, à mún máa ní mu bio, le í bío mu na foñ, lé o háyonza mu yi, à yí bîní yí zo a yi hùú.» ²⁶ O o cíná wee wãama, ò o zèkéra a háyonza lè mí pánká ò o ló. O o háyonza díá lòn nùpue na húrun. Fúaa bía wi bîñ cèrèè wee bío le o húrun. ²⁷ Ká a Yeesu màhã líí fù a níi yi á hooniá làa wo ó o yóó ñín. ²⁸ Bio ó o Yeesu wà van le zîi yi á lè mí ñi-keniinia mí dòn páaniá wi, á ba tùara a yi: «Lée webio nòn á warén yí dàrîna yí ñonnáa o cíná mu?» ²⁹ O o Yeesu bía nòn ba yi: «Ho fioró mí dòn lé hia dà à ña a cíná na kà bàn sîi á à lén.»

O Yeesu wiokaa wee bio mí húmú lè mí vèeró bio (Matiye 17.22-23; Luki 9.43-45)

³⁰ Bîñ mòn ó o Yeesu lè mí ñi-keniinia ló dén lùe so yi á kãa ho Kalilee kãhũ wà. O Yeesu yí wi à ba nùpua zûñ o ñáñ, ³¹ lé bio ó o wee kàrán mí ñi-keniinia. O wee bío na ba yi: «O *Nùpue Za á ba à dé ba nùpua níni yi á ba à búe. O o húmú mòn wizooní tîñ ká a vèe.» ³² Ká a ñi-keniinia màhã yí zûna a bíoní mu kúará. A ba mún zãna, á yí wi ba tùa wo yi lè mu ñúhũ.

Lée wée po bĩa ká?
(*Matiye 18.1-5; Luki 9.46-48*)

³³ Bũn mɔ́n ɔ́ ɔ́ Yeesu lè mí nĩ-kenínia wà vaá d̄ɔ́n ho *Kap̄eyayuumu lóhó. Bĩo á ɔ́a wà van le z̄ĩi yi ɔ́ ɔ́ tũara ɔ́a yi: «Lée webio mi lá wee wãaní wán ho w̄ɔ́hũ wán?» ³⁴ Á ɔ́a wó tété, lé bĩo ɔ́a lá wee wãaní, á wi ɔ́a z̄ũrĩ yĩa po ɔ́arén na ká. ³⁵ Ɔ́ ɔ́ Yeesu wãa líi kará ò ɔ́ von ɔ́a mí píru j̄un á bía n̄ɔ́n yi: «Hen ká yĩa wi ò ɔ́ keń bĩa ká j̄uhũ wán, à ɔ́anso liiní mĩten ɔ́a búenbúen yahó, à wé ɔ́a búenbúen tonsá.» ³⁶ Ɔ́ ɔ́ f́o a háyónza búii bueé d̄ĩnía ɔ́a yahó, á líi lá a yòó ɔ́uan ò ɔ́ bía: ³⁷ «Nùpue lée nùpue na ɔ́uan ɔ́ háyónza na kà ɔ́an síi sese ínén bĩo yi, se le ínén í b̄eere á ɔ́anso ɔ́uan sese. Á yĩa ɔ́uan mi sese, se mu yínɔ́n ínén á ɔ́anso ɔ́uan sese, mu lé yĩa tonkaa mi ɔ́ ɔ́uan sese.»

Yĩa yí maa fi làa wen se wón làa wen lée dà-kení
(*Luki 9.49-50*)

³⁸ Ɔ́ ɔ́ Z̄ãn bía n̄ɔ́n ɔ́ Yeesu yi: «Nĩ-kàránlo, wa m̄ɔ́n ɔ́ nĩi búii ò ɔ́ wee ja ɔ́a c̄ínáwa lè ũ yèni, á wa lá wi à wa h̄è ɔ́, lé bĩo ɔ́ ɔ́ m̄ía wa kuure yi.» ³⁹ Ká a Yeesu màhã bía n̄ɔ́n ɔ́a yi: «Mi yí h̄è ɔ́, lé bĩo á Nùpue na wó yéréké bĩo lè í yèni á yí dà maa bío bín-kohó í d̄ání yi mí lahó yi. ⁴⁰ Yĩa yí maa fi làa wen se wón làa wen lée dà-kení. ⁴¹ Le í m̄i ho t̄uía na mia: Yĩa n̄ɔ́n mu j̄umu kóo-cúe mia lé bĩo mi bĩo s̄a yĩa le Dónbeenĩ m̄ɔ́n léra yi, wón ɔ́anso á à yí mu c̄ũnú maa k̄hí.

Mi pa miten bĩo mu bè-kohó wéró yi
(*Matiye 18.6-9; Luki 17.1-2*)

⁴² «Ba háyúwá na dó mí s̄ia mǖ á ȳia khà dó mu bè-kohó wéró yi, wón òanso á 6a lá can le hue-beenĩ fonle yi á lèera dó ho muhũ yi, bún pá à wé s̄iaanĩ le lònbee na à yí o. ⁴³ Ká mu lé ũ níi wee dé fo mu bè-kora wéró yi, à ũ kúii le día. Fo yú le mukānĩ binbirĩ na máa vé lè ũ níi dà-kéní bún s̄iaanĩ bío 6a à dé fo le Dofinĩ d̄shũ na máa hí lùe yi lè ũ níni bío ɲun. ⁴⁴ [«Ba s̄unbowa na wee là hã s̄anía wi bún, 6a yí máa hí. A ho d̄shũ mún yí máa hí bún hùúu.»] ⁴⁵ Ká mu lé ũ zen wee dé fo mu bè-kora wéró yi, à ũ kúii le día. Fo yú le mukānĩ binbirĩ na máa vé lè ũ zen kéní bún s̄iaanĩ bío 6a à dé fo le Dofinĩ d̄shũ na máa hí lùe yi lè ũ zení mí bío ɲun. ⁴⁶ [«Ba s̄unbowa na wee là hã s̄anía wi bún, 6a yí máa hí, á ho d̄shũ mún yí máa hí bún hùúu.»] ⁴⁷ Ká mu mún lé ũ yère wee dé fo mu bè-kora wéró yi, à ũ còkon le lén día. Fo yú le *Dónbeenĩ béenĩ lè ũ yèn-kéní bún s̄iaanĩ bío 6a à dé fo le Dofinĩ d̄shũ na máa hí lùe yi lè ũ ȳio mí bío ɲun. ⁴⁸ «Ba s̄unbowa na wee là hã s̄anía wi bún, 6a yí máa hí. A ho d̄shũ mún yí máa hí bún hùúu.»*

⁴⁹ «Nùpue lée nùpue á le Dónbeenĩ khíi khén kúará lè le lònbee na ka lòn d̄shũ bío, á à ceéráa wo, làa bío 6a h̄ia wee wé kúeeráa mu yámú mu h̄amu wán à ceéráa mu bío síi.† ⁵⁰ Mu yámú yoo. Εε ká mu yámú yonyoró h̄ia ló mu yi, á 6a à wé kaka á mu ù b̄nĩ ì zoráa? Minén mi b̄εεre keĩ lòn yámú na yonyoró wi. Mi keĩ mín wán làa héerà.»

10

* **9:48** Milorĩ Ezayii v̄uahũ 6.24 † **9:49** Milorĩ Levii nùwā v̄uahũ (Lévitique) 2.13

*Bïo ó o Yeesu bía mu yaamu fáaró dǎní yi
(Matiye 19.1-12; Luki 16.18)*

¹ Bǔn mǎn ó o Yeesu ló bǐn á wà van ho *Zudee kǎhǔ, á khú ho Zurudēn muhǔ mǎn. A ǎa zǎamǎa tǐn kúaaaka mǐn wǎn hen na ó o wi yi. Ó o wee kǎrán ǎa làa bïo ó o lá wee wé wérǎa mu. ² A ǎa *Farizǐewa nùwǎ yēn búí vá ǎueé bó a yi. Ba wi à ǎa yí o níi ǎua yi, á ǎa tùara a yi: «Wa làndá wee na níi báa yi ò o ǎa mǐn háa le?» ³ Ó o Yeesu mún tùara ǎa yi: «Lé mu yén ó o *Mǎyiize làndá henía nǎn mia mu dǎní yi?» ⁴ A ǎa bía: «O Mǎyiize nǎn le níi le ká báa wi ò o día mǐn háa ò o lén, ò o wé mu yaamu fáaró vǎahǔ vé à bè yi díarǎa wo.»* ⁵ Ó o Yeesu wǎa bía nǎn ǎa yi: «O Mǎyiize mà bǔn lé bïo mi yí mǎa ǎí dèε. ⁶ Bǔn mia á mu ǎúhǔ búεεníi ká mu lá yí ka kà. Mu bïo búenbúen lénló ǎahǔ, á le Dónbeenǐ «léra a báa, á léra a háa.»† ⁷ Bǔn bïo yi ó o báa á à día mǐn maá lè mǐn nu ká à léé lè mǐn háa, ⁸ á ǎa mí nùwǎ ǎun á à wé sǎnía dà-kéní.»† Ba wǎa yínǎn nùwǎ ǎun, ǎa léε nǐ-kéní. ⁹ Bïo le Dónbeenǐ cεéra mǐn yi à nùpue yí fáa.»

¹⁰ A bïo ó o Yeesu lè mí nǐ-kenínia hǐa zon le zii yi, á ǎa wíokaa tùara a yi mu bïo mu dǎní yi. ¹¹ Ó o bía nǎn ǎa yi: «Báa na día mǐn háa ò o kǔn fó há-veere yan, se wón léε há-fé ǎàn nín-yání háa cǎn. ¹² Mu léε dà-kéní là a háa na día mǐn báa ò o wà vaá yan bá-veere. Wón mún léε bá-fé.»

*O Yeesu wee fan ǎa háyúwǎ bïo yi
(Matiye 19.13-15; Luki 18.15-17)*

---

* **10:4** Mi loŋ Làndá zéeniló vǎahǔ (Deutéronome) 24.1, 3 † **10:6** Mi loŋ Bïo ǎúhǔ búεεníi vǎahǔ (Genèse) 1.27; 5.2 † **10:8** Mi loŋ Bïo ǎúhǔ búεεníi vǎahǔ (Genèse) 2.24

13 Ba nùpua búí buan mí háyúwá buararáa o Yeesu cón le o bè mí níní ba wán. O o ñi-kenínia wee zá làa ba. 14 Ká bïo ó o Yeesu mɔn mu, ó o síi câ ó o bía nɔn mí ñi-kenínia yi: «Mí wé díá le ba háyúwá buen í cón. Mí yí hè ba. Mu bon, bïa ka lè ba háyúwá na kà bïo síi, lé bán á à kɛɛ le Dónbeenĩ bá-zàmu yi. 15 Le í mĩ ho tũíá na mia: Yia yí tà le *Dónbeenĩ béenĩ bïo là a háyónza bïo síi á b̀anso yí dà máa zo le yi hùúu.» 16 Bũn mɔn ó o wee láka ba búa ò o bò mí níní ba ñi-kéní kéní wán ò o fara le le Dónbeenĩ wé mu bè-tentewà làa ba.

*Ho nàfɔrɔ̀ b̀anso lè le Dónbeenĩ béenĩ bïo
(Matiye 19.16-30; Luki 18.18-30)*

17 Bïo ó o Yeesu wee lá ho w̃shũ á à lén, à bũn ò o ñii búí lùwá mà a, á buée líí fàrá mí nɔnkɔjúná wán o yahó ò o t̀uara a yi: «Nì-kàránlo tente, lée webio á í ko á í wé à yíráa le mukãñi binbirĩ na máa vé?» 18 O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Lée webio nɔn fo wee veráa mi làa ñi-tente? Nĩ-tente mía ká mu yínɔn le Dónbeenĩ mí dòn. 19 Fo zũ le Dónbeenĩ làndáwá na kà: Yí búe nùpue, yí wé há-fénló tàá bá-fénló, yí juaa bïo, yí fi sabéré nùpue jii, yí khà nùpue à fé bïo, k̀nbi mĩn maá lè mĩn nu.» § 20 O o ñii bía: «Nì-kàránlo, bũn búenbúen á í bò yi hàrí í yàrónzàmu p̃ahũ.» 21 O o Yeesu loĩna a yi, á wara a. O o bía nɔn wo yi: «Bïo dà-kéní ká á fo yí wó. Lén vaa yèé bïo wí ũ cón búenbúen à sanká b̀an wárí na ba ñi-khenia yi, bũn ká le Dónbeenĩ kĩa na ho wáayi á fo ò yí. Bũn mɔn à ũ bĩnĩ buee bè mĩ.» 22 Ká a ñii ná h̃n bioní so, ó o s̃anía tò,

§ 10:19 Mi loĩ Léro ṽuahũ (Exode) 20.12-16; Làndá zéeniló ṽuahũ (Deutéronome) 5.16-20

á yèrèmaa wà ká a yilera yáara, lé bïo ó o ní bïo boo. ²³ Ó o Yeesu loína mí nǐ-kenínia na kínia wo yi ò o bía: «Ho nàfòró b̀ansowà zoró le *Dónbeenǐ b́eǐnǐ yi b̀entín lònbee wi.» ²⁴ Hã bioní mu yáara ba hácirí làa sòobéε. Ó o Yeesu pá b́inia b́ia n̄n ba yi: «Wàn b́nlowà, ho zoró le Dónbeenǐ b́eǐnǐ yi b̀entín lònbee wi. ²⁵ O cón-ɲúmukù zoró lè ho mísímí k̄shǔ á à wé wayi á à poí o nàfòró b̀anso zoró le Dónbeenǐ b́eǐnǐ yi.» ²⁶ Ba nǐ-kenínia wó coon dàkhíina hã bioní mu bïo yi. A ba wee tùaka mín yi: «Éee! A ýa ẃaa dà à fen lée wée?» ²⁷ Ó o Yeesu loína ba yi ò o bía: «Bïo yí dà máa wé ba nùpua c̄n á dà wee wé le Dónbeenǐ c̄n. Lé bïo le Dónbeenǐ dà bïo búenb́uen wee wé.» ²⁸ Ó o Piεre b́ia n̄n wo yi: «Loí, warén ló día bïo lá wi wa c̄n búenb́uen à wa bò foñ.» ²⁹ Ó o Yeesu b́ia n̄n ba yi: «Le ǐ mí ho t̄iá na mia: Ýa ló día mí z̄i, lè mín zàwa, lè mín hínni, lè mín nu, lè mín maá, lè mí zàwa, lè mí manawà ínén lè ǐ b́in-tente bïo yi, ³⁰ á b̀anso ò yí hã z̄íní, lè mín zàwa, lè mín hínni, lè ba nuwà, á à yí ba zàwa, lè hã manawà. A le lònbee mún ñ yí o. Mu b̀an khím̀ani khím̀ani á b̀anso ò yí ho p̄ahǔ na wa wi yi. A mún ñ yí le muk̄anǐ binbirí na máa vé ho p̄ahǔ na wà à buen yi. ³¹ Εε ká b́ia dú ho yahó bïo kà wán á c̀èr̀ε khíi wé ba món-díwá. A b́ia dú ho món bïo kà wán á khíi wé ba ya-díwá.»

*O Yeesu wloka wee bio mí húmú lè mí vèeró bio
(Matiye 20.17-19; Luki 18.31-34)*

³² Ó Yeesu làa b́ia làa wo bò mín ẃaa lá ho w̄shǔ wee yòo ho Zeruzalεεmu. Ó o varákaa dú mí nǐ-kenínia yahó. Ó o nǐ-kenínia hácirí yáara, á b́ia

làa ba bò mín zǎna. Ó o Yeesu tǐn bǐnía fó mí nǐ-kenínia pírú n̄un, ò o wee bío bío ko mu wé o yi hen làa cǐnú à na 6a yi: ³³ «Mi loń, wa wee yòo ho Zeruzalεemu, hen na ó o *Nùpue Za 6a à dé le *Dónbeenǐ yankarowà n̄únása lè ho *làndá bío zéenílowa níi yi. Ba à síiní a n̄úhǔ, á à na bǐa yínǒń 6a *zúifùwa yi á 6a à búe. ³⁴ Bán á à zùàńka a yi, á à p̄ǐnǐ mí n̄insǎnǐ ì kúee o wán, á à ha a lè hǎ làbàanǐ, á à búe o. Ká hǎ wizoonǐ tǐn zon ò ò vèe.»

*Bǐo ó o Zaaki là a Zǎn wee fio o Yeesu cǐn
(Matiye 20.20-28)*

³⁵ Bǔn món ó o Zebedee zàwa Zaaki là a Zǎn á 6ueé 6ó a Yeesu yi á bǐa n̄on wo yi: «Nǐ-kàránlo, wa wi à ù wé bío wa à fio ù cǐn à na wen.» ³⁶ Ó o Yeesu tùara 6a yi: «Lé mu yén á mi le í wé na mia?» ³⁷ A 6a bǐa n̄on wo yi: «Hen ká ù khíi wi ù béeni cùkú yi, à ù tà día le wa keení ù n̄isǎa. O nǐ-kení keń lè ù nín-tǐánǐ, à yǐa so keń lè ù nín-káahó.»* ³⁸ Ó o Yeesu bǐa n̄on 6a yi: «Bíe mi wee fio á mi yí zǔ n̄úhǔ. Mi so dà a lá le lònbee na à dé mi mu húmú yi làa mi le?» ³⁹ A 6a le ùuu le mí dà mu. Ó o Yeesu bǐa n̄on 6a yi: «Mu bon. Le lònbee na à yí mi b̄an síi á à yí mia. Mi ì zo le lònbee mu yi. ⁴⁰ Ká mu màhǎ yínǒń ínén á à bío le yǐa ká b̄anso à keení í nín-tǐánǐ tàà í nín-káahó. H̄n lùà so bío sǎ bǐa le Dónbeenǐ wíokaa hǎ karáa yi.»

⁴¹ Ká bío 6a nǐ-kenínia nùwǎ pírú na ká n̄a mu, á 6a sǐa cǎ a Zaaki là a Zǎn yi. ⁴² Ó o Yeesu von 6a búenbúen á bǐa n̄on yi: «Mi zǔ mu le bǐa 6a nùpua yǐo wi wán le 6a lé hǎ kǎna n̄únása, bán n̄únása so

* **10:37** Mi loń Matiye vǔahǔ 20.21

á wee wé zéení mí pànká 6a nùpua wán. A 6a nì-beera wee wé zéení làa bĩa ká le mí po 6a. ⁴³ Εε ká minén bïo lá yí ko mu wé kà sii. Hen ká mi nì-kéní búí wi ò o bïo nùhũ wé poñ bĩa ká, à 6ànsò wé minén na ká ton-sá. ⁴⁴ Hen ká mi nì-kéní búí wi ò o dí bĩa ká yahó, á 6ànsò ko o ò wé mi búenbúen wobá-nii. ⁴⁵ O Nùpue Za mí bεεre yàá yí 6uara à 6a sá na a yi. O 6uara wà 6ueé sá à na 6a nùpua yi, á mún ñ na mí mukāñí á à lénnáa 6a nùpua cèrèε núná.»

*O Yeesu wéera a muui búí na 6a le Baatimεε yïo
(Matiye 20.29-34; Luki 18.35-43)*

⁴⁶ O Yeesu lè mí nì-kenínia lè 6a zāamāa vaá dōn ho Zerikoo lóhó. Bïo 6a wee lé ho yi, à bũn ò o muui búí na 6a le Baatimεε á kará ho wōhũ nĩsání wee fioka. Bàn maá 6a le Timεε. ⁴⁷ Bïo ó o jí le mu lé o Nazarεete nii Yeesu, ó o bía pónpón: «*Daviide Za, Yeesu, màkárí miĩ.» ⁴⁸ A 6a nùpua cèrèε wee zá làa wo le o wé tété. O o yàá wāa wíokaa wee bío pónpón: «Daviide za, màkárí miĩ.» ⁴⁹ O o Yeesu dīn ò o bía: «Mí ve o le o 6uen.» A 6a bía nōn o muui mu yi: «Hení ũ sii, lii hīnī, lé o wee ve fo.» ⁵⁰ O o wāa lèera mí kánbun díá, ò o líí tá hīnōn á mà a Yeesu wee 6uen. ⁵¹ O o Yeesu tūara a yi: «Lée webio á fo le í wé na foñ?» O o muui bía nōn wo yi: «Nì-kāránlo wé le í yïo à wé mi.» ⁵² O o Yeesu bía nōn wo yi: «Lén, bïo fo dó ũ sii miĩ lé bũn á ĩ wéeraráa fo.» Mí lahó yi ó o dèeníá wee mi á bò là a Yeesu wà.

11

*O Yeesu zoró ho Zeruzalεεmu yi
(Matiye 21.1-11; Luki 19.28-40; Zān 12.12-19)*

¹ Bïo ó o Yeesu lè mí nǐ-kenínia vaá sùaráa ho Zeruzalemu yi, ho Betefazee lè ho Betanii lórá nǐsǎní, lè hǎ Oliivewa vǐnsǎa búee cǎn, ó o Yeesu tonkaa mí nǐ-kenínia nùwǎ jun le 6a dí mí yahó, ² á bía nǎn 6a yi: «Mí lén va ho lóhó na vaá mi yahó yi. Mi vaa dǎeníi á mi ì dǎení ì mi sǔnpè-bòohǔ búí na á nùpue dǐn yí yòora yí mǎn hùúu ká a can dǐn. Mi fee wo à 6ua búee na mií. ³ Ká a búí tùara mia le léee webio nǎn mi wee feeráa wo, à mi bío na 6ànsò yi le o Núhúso màkóo wi o yi, ó o mún nǐ bǐnǐ ì buen làa wo lònbiò.»

⁴ A 6a wà van á vaá zoó yú a sǔnpè-bòohǔ búí le 6onfónii ho wǎhǔ nǐsǎní ká a can dǐn le zǐi búí zǔajii. A 6a feera a. ⁵ A 6a nùpua nùwǎ yen búí na wi bǐn á tùara 6a yi: «Léee webio mi wó kà? Mi feera o sǔnpèenǐ mu le we?» ⁶ A bío ó o Yeesu lá bía nǎn 6a yilé bǐn á 6a bía nǎn 6a nùpua mu yi. A 6a día 6a á 6a wà. ⁷ Ba 6uan o sǔnpèenǐ mu 6ueé nǎn o Yeesu yi, à 6a bò mí kán6unwà o mání wán, ó o Yeesu yòó kará wán. ⁸ Ba nùpua cèrèe wee bá mí kán6unwà ho wǎhǔ wán o yahó. Ba búí lé hǎ vǐnsǎa vǎnna na 6a khó hǎ mana yi á 6a wee bá. ⁹ Bǐa dú a yahó làa bǐa dú a món á wee bío bío kà pǎnpǎn:

«Le ho cùkú à bío sǐ le Dónbeenǐ yi.

Le le Dónbeenǐ wé mu bè-tentewà

làa yǐa bò o buen o Núhúso Dónbeenǐ yèni yi.*

¹⁰ Le le Dónbeenǐ wé mu bè-tentewà

làa yǐa wà 6ueé fàrá wán 6úaa *Daviide béenǐ á à dǐnǐ.

Le ho cùkú à bío sǐ le Dónbeenǐ na dà mu bío búen6úen wán yi.»

* **11:9** Mi lorí Lení vǔahǔ (Psaumes) 118.25-26

11 Bïo ó o Yeesu vaá dñn ho Zeruzalεεmu, ó o wà van le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lún yi, á zoó lońkaa le khíi fò. Bũn món ó o fó mí nĩ-kenínia pírú ñun à 6a bĩnía ñon ho Betanii. A bũn à le wii wáa tò.

*O Yeesu dánkánia le v̄ndεε na 6a le fikiyée
(Matiye 21.18-19)*

12 Mu tá na lée tñn, p̄ahũ na 6a wee lé ho Betanii yi á à lén, à bũn ò o Yeesu á le hĩni dà. 13 O khèra m̄on le v̄ndεε na 6a le fikiyée à le sà ñin. O o wà le mí vaá loń le mí ì yí bia le wán lé. O o vaá yú à lée v̄onna mí ñii yi, lé bïo mu yí wó hã v̄ns̄la mu haró p̄ahũ. 14 O o Yeesu wáa bía ñon le v̄ndεε mu yi: «Fo máa bĩnĩ máa ha bia hùúu á nùpue máa dí.» O o nĩ-kenínia ñá bïo ó o bía.

*O Yeesu ñon 6a bè-yèérowà
(Matiye 21.12-17; Luki 19.45-48; Zãn 2.13-22)*

15 Ba vaá dñn ho Zeruzalεεmu ó o Yeesu wà vaá zon le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lún yi á zoó wee ña 6a bè-yèérowà lè 6a bè-yàwa. Ba wén-p̄arilowà tàbáríwa, làa bía wee yèé 6a bùaa búunĩ kanmúinĩ ó o dónkaa kúaa. 16 O wee hè 6a le nùpue yí 6ua d̄εε à k̄anáa ho lún mu yi. 17 O o màhã wáa wee k̄arán 6a nùpua làa bïo kà: «Le Dónbeenĩ bionĩ v̄uahũ yi á mu bía: «I zii 6a wé è ve le k̄ana nùpua búenbúen fioró zii.»†» O o Yeesu bĩnía bía: «Á minén wó le lè 6a k̄onlowà lùe hã?» 18 A le *Dónbeenĩ yankarowà ñúnása lè ho *lândá bïo zéenílowa ñá mu á 6a wee cà bïo 6a à wé wé è búeráa o Yeesu. Ba zãna a lé bïo ó o k̄aránló á 6a zãamáa búenbúen s̄ia wee wa bïo yi. 19 Bïo le wii tò ó o Yeesu lè mí nĩ-kenínia á ló ho lóhó yi lée wà.

† 11:17 Mi loń Ezayii v̄uahũ 56.7

Mi dé mi sĩa le Dónbeenĩ yi
(*Matiye 21.20-22*)

²⁰ Mu tá na lée t̄n yĩnbíi b̀uirĩi ká 6a lá ho w̄shũ wà, á 6a vaá m̄n ho fikíyée mu à ho hon lè mí naní 6úen6úen. ²¹ O o Piere leékaa b̄io wó khĩna b̄io, ó o bía n̄n o Yeesu yi: «N̄i-kàránlo, loń. Ho fikíyée na fo dánkánia á hon.» ²² O o Yeesu w̄aa bía n̄n mí n̄i-keninia yi: «Mi dé mi sĩa le Dónbeenĩ yi. ²³ Le ĩ m̄i ho t̄iá na mia: Ká a 6úí lá bía lè le 6úee na ká: <H̄ĩnĩ hen na fo wi yi à vaa zo ho mu-beenĩ yi.> Ká 6̀anso yí titikaa ò o dó mí s̄ii le Dónbeenĩ yi le b̄io mí bía á à wé, á mún n̄ wé á à na a yi. ²⁴ Lé b̄ũn n̄n á ĩ wee bíoráa mu á à na mia: Hen ká mi wé wee fio b̄io 6úí le Dónbeenĩ c̄n à mi láa mu yi le mu yú wó. Le è wé mu á à na mia. ²⁵ Mi wé sansan wee fio, ká a 6úí wó khon làa mia á mi sĩa wee c̄ b̄io yi, à mi s̄en mu día. B̄ũn ká m̄n Maá Dónbeenĩ á mún n̄ s̄en mi bè-kora á à día.» ²⁶ [Ká mi yí máa tà s̄en día na 6a yi, á m̄n Maá na wi ho wáayi mún máa wé è s̄en mi bè-kora máa día.]

O Yeesu p̀anká ló wen?
(*Matiye 21.23-27; Luki 20.1-8*)

²⁷ B̄ũn m̄n á 6a w̄aa n̄n ho Zeruzal̄emu. B̄io ó o Yeesu zoó wee varáka le *Dónbeenĩ z̄i-beenĩ lún yi, á 6a yankarowà n̄nása lè ho *lándá b̄io zéenílowa lè 6a n̄i-k̄ia á wà 6ueé 6ó a yi ²⁸ à 6a t̀ara a yi: «Fo yú le níi wen wee wéráa b̄io ká? Lée wée n̄n mu wéró níi foń?» ²⁹ O o Yeesu bía n̄n 6a yi: «Īnén mún n̄ t̀a mia làa b̄io dà-kéní. Ká mi tà á zéenia mu, á ĩ 6̀en mún n̄ zéení ȳia n̄n mu b̄iowa mu 6̀an wéró níi m̄i làa mia. ³⁰ Ȳia n̄n le níi o Z̄an yi le o wé bátízé 6a ǹpua lée wée? Lé le Dónbeenĩ lée, tàá lé 6a ǹpua? Mi bío lon!»

³¹ A 6a yèrèmáa wee wãaní mín yi: «Ká wa le lé le Dónbeenĩ tonkaa wo, o ò bío le léé webio nɔn á wa yí tàráa o bío. ³² Tàá ká wa 6èn le lé 6a nùpua tonkaa wo, á mu ù wé kaka?» Ba zãna 6a zãamáa lé bío á bán búenbúen wee leéka le o Zãn hĩa lé le *Dónbeenĩ ji-cúa fɛero binbirĩ. ³³ A 6a wãa bíá nɔn o Yeesu yi: «Wa yí zũ yĩa tonkaa wo.» O o Yeesu bíá nɔn 6a yi: «Àwa, á ìnén mún máa zéeni yĩa nɔn le níi miĩ á ï wee wéráa bío kà.»

12

Ho èrèzén vɛnsɪa buahó vàrowà wahiire (Matiye 21.33-46; Luki 20.9-19)

¹ Bũn món ó o Yeesu wãa wee bío làa ba là hã wãhio: «Nii búii hĩa léra ho èrèzén vɛnsɪa buahó á son ho dándá kɪnɪa yi, á có ho kɔhũ na ó o wé ènaa ho èrèzén yi. O mún son o paro lùe. Bũn món ó o wãanía tò là 6a nùpua búii na à và ho, ò orén wà van le khúii. ² Pãahũ na ho èrèzén wee be yi, ó o tonkaa mí ton-sá nĩ-kéní le o va 6a nùpua mu cɛn le 6a khé bío bío sã mí yi à na. ³ A 6a nùpua mu vaá han wo á díá ó o wà là mí níi kãamáa. ⁴ O o mɔhũ bánso bɪnɪa tonkaa mí ton-sá veere. A wón 6a vaá vĩaana vĩaana nũhũ, à 6a là là a. ⁵ O o mɔhũ bánso tɪn pá bɪnɪa tonkaa nĩ-veere. A 6a vaá bó wón. Lé kà síi 6a wó là 6a ton-sáwá cèrèè na ó o mɔhũ bánso tonkaa. Ba búii 6a han, à 6a búii 6a bó. ⁶ O mɔhũ bánso za na ó o bò mí tàká wán lé yĩa wãa ká a cɛn. A wón lé yĩa ó o tonkaa, ò o wee leéka: I za wón 6a à kɔnbi. ⁷ Bío 6a nùpua mu yère dá a wán, á 6a wee bío mín yi: «Yĩa lua kà lé yĩa á ho mɔhũ bío khii sí yi. Mi wa búe o á ho mɔhũ bío wãa à sí wɛn.» ⁸ A 6a hɪnɔn wĩira a za mu bó, á lá léé làera díá là

ho soró mǎn.» ⁹ O o Yeesu wǎa tǎara ɓa yi: «Lé mu yén á ho mǎhǔ ɓànsɔ wǎa à wé? O o ò ɓuen ɓueé ɓúe ɓa nùpua mu, ká a cà nǐ-vio á à kúee mí mǎhǔ mu yi. ¹⁰ Le ɓiónǐ na kà á mi so ðìñ yí kàrána le Dónbeenǐ ɓiónǐ vǎahǔ yi yí mǎn le?

«Le huee na ɓa so-sowa fù pǎ díá lé ðio híá ɓueé ɓuan ho soró ðǐníá.

¹¹ ɓio kà lé ɓio ó o Nùhǔso Dónbeenǐ wó, mu lée bè-tente wa yèn-ðání yi.*»

¹² Ba *zúifùwa júnása wee cà ɓio ɓa a ðìn wán á à wǐiráa o Yeesu, lé ɓio ɓa zǔ le lé ɓarén á le wǎhiire mu wà ɓò wán. Εε ká ɓio ɓa zǎna ɓa zǎamáa, á ɓa díá wo à ɓa wà.

*Ho lànɓó cǎló à na ho Oroomu béε yi ɓio
(Matiye 22.15-22; Luki 20.20-26)*

¹³ ɓúñ mǎn á ɓa tonkaa ɓa *Fariziɛwa nùwǎ yén ɓúí là a *Heroode kuure nùpua nùwǎ yén ɓúí o Yeesu cǎn le ɓa ɓuee tǎa wo yi, à yírǎa o níí ɓua yi.

¹⁴ A ɓa ɓueé ɓía nǎn wo yi: «Nì-kàránlo, wa zǔ le fo wee mǐ ho tǔíá. Fo yí máa zǎn nùpue. Fo mún yí máa kà nùpue yǐo. ɓio le Dónbeenǐ le ɓa nùpua wé ɓua lè mítén lé ɓúñ ɓàn kàránló ɓinɓirǐ á fo wee na. Awa, á ũ ɓío na wén. Wa làndá yi á ho lànɓó ko ho wé cǎ na ho Oroomu kǎhǔ béε yi lée, tǎá mu yí ko làa wéró? Wa ko wa wé cǎ ho lée, tǎá wa wé yí cǎ ho?» ¹⁵ O o Yeesu zǔna le ɓio ɓa lon ɓinɓirǐ á ɓa yí ɓía. O o wǎa ɓía nǎn ɓa yi: «Mi wi mi khǔaa í nǐi yi à yírǎa í níí ɓua yi le we? Mi cà le wén-hǎnló ɓúí na mǐ le í loñ.» ¹⁶ A ɓa cà le ɓueé nǎn wo yi. O o Yeesu tǎara ɓa yi: «Ho yahó lè le yèni na wi le wén-hǎnló mu wán á wée te?» A ɓa ɓía: «Lé ho Oroomu

* **12:11** Mi loñ Lení vǎahǔ (Psaumes) 118.22-23

bée.» ¹⁷ O o Yeesu wáa bía nɔn ɔa yi: «Àwa. Bío sã ho Oroomu bée yi à mi na mu wo yi. Ká bío bèn sã le Dónbeenĩ yi à mi na mu le yi.» A ɔa wó coon bío ó o bía bío yi.

*Ba nĩ-hía vèeró bío
(Matiye 22.23-33; Luki 20.27-40)*

¹⁸ Ba *Sadusiɛwa lé bía le ɔa nĩ-hía máa vèe. Wizonle búí, á ɔa búí á bueé ɔó a Yeesu yi á tũara a yi kà: ¹⁹ «Nì-kàránlo, bío ó o *Mɔyiize túara henía nɔn wɛn lé bío kà: «Hen ká a búí yan mín háa á húrun ò o yí yú za làa wo, á bân za ko ò o fé bân háa ya à te ɔa zàwa yi mín za mu yèni yi.»† ²⁰ Awa. Ka lòn nùpua nùwã hẹ̀nrun búí yánkaa lée zàwa síi. O o yahón so yan mín háa á húrun ò o yí yú za làa wo. ²¹ O o nún ní so fó a mahãa mu yan á húrun ò o yí yú za làa wo. Lé bũn ó o tĩn ní so bío mún wórãa. ²² Ba mí nùwã hẹ̀nrun yan wo bèenia á húrunka ò o búí yí yú za làa wo. Mu bân véenii ó o háa mu mún húrun. ²³ Awa. Nònzoñ na ɔa nĩ-hía á à vèe yi ó o háa mu bío á à sí a yén yi? Bío ɔa mí nùwã hẹ̀nrun mahã yan wo bèenia.» ²⁴ O o Yeesu bía nɔn ɔa yi: «Mi wee vĩiní miten. I bía bũn lé bío mi yí zũ le Dónbeenĩ bíonĩ vũahũ bíonĩ kúará. Mi mún yí zũ le le Dónbeenĩ dà bío búenbúen wee wé. ²⁵ Mu bon. Ba nĩ-hía khii vèera á ɔa báawa lè ɔa háawa máa bĩnĩ máa ya mín. Ba à ɔonmín lè le Dónbeenĩ wáayi tonkarowà ho wáayi. ²⁶ Ba nĩ-hía vèeró dãnĩ yi á mi so ãĩn yí kàránna ho lahó na wee bío le vĩndè-za na ho dõhũ wi yi bío o Mɔyiize vũahũ yi yí mɔn le? Mu túara bĩn le le Dónbeenĩ bía nɔn o Mɔyiize yi: «Inén lé o *Abarahaamu là

† **12:19** Mi loĩ Lándá zéeníló vũahũ (Deutéronome) 25.5-6

a *Izaaki là a *Zakoobu bòn Dónbeenĩ.†» 27 O o Yeesu wáa bía: «Le Dónbeenĩ lé bía yĩ wi lua bòn Dónbeenĩ ká le yínǎn ní-hía bòn Dónbeenĩ. Mi sòobáa wee vīiní miten dà.»

*Le Dónbeenĩ lándá na bĩo here po hĩa ká
(Matiye 22.34-40; Luki 10.25-28)*

28 Ho *lándá bĩo zéenílo búí ná ba wǎanĩ. O o mǎn ò o Yeesu bía se nǎn ba Sadusiεwa yi ó o vá bueé bó a yi ò o tũara a yi: «Le Dónbeenĩ lándáwá búenbúen tĩahũ á lé ho yén bĩo here po hĩa ká?» 29 O o Yeesu bía nǎn wo yi: «Le Dónbeenĩ lándáwá yi á hĩa ká lé hĩa bĩo here po hĩa ká: <*Isirayεele nĩpomu, ní bĩo ká: Wa Núhũso Dónbeenĩ lé o Núhũso mí dòn. 30 Fo ko à ũ wań ũ Núhũso Dónbeenĩ lè ũ sĩi búenbúen, lè ũ mánáká búenbúen, lè ũ yilera búenbúen, lè ũ pánká búenbúen.»§ 31 Hĩa sǎ ho yi lé hĩa ká: <Fo ko à ũ wań mí ninza làa bĩo fo waráa ũten bĩo sĩi.* *Lándáwá na kũn bĩo here á po hĩa bĩo nũn na ká hǎn mía.» 32 A ho lándá bĩo zéenílo wáa bía nǎn o Yeesu yi: «Nĩ-kàránlo mu se, bĩo fo bía lé ho tũiá. O Núhũso lé le Dónbeenĩ mí dòn. Dónbeenĩ búí kũn mía ká mu yínǎn lerén. 33 A wań le Dónbeenĩ lè ũ sĩi búenbúen, lè ũ yilera búenbúen lè ũ pánká búenbúen, à mún wań mi ninza lè ũten bĩo sĩi, bũn sũaaní mu hĩmu na ba wee wé na le Dónbeenĩ yi lè ba bà-kũio na ba wee ya lè le muinĩ na le Dónbeenĩ yi.» 34 O o Yeesu mǎn ò o nĩi mu bía ba bè-zũrílowà bíoní ó o bía nǎn wo yi: «Hen làa cĩnú ká fo ò keń

† 12:26 Mi loń Léró vǎahũ (Exode) 2.6 § 12:30 Mi loń Lándá zéeníló vǎahũ (Deutéronome) 4-5 * 12:31 Mi loń Levii nũwá vǎahũ (Lévitique) 19.18

le Dónbeenĩ bá-zàmu yi.» Bũn món ó o 6úii wãa yí bĩnĩa yí khà míten yí tũara a yi làa bĩo 6úii.

Yĩa le Dónbeenĩ m̄n lera bio
(Matiye 22.41-46; Luki 20.41-44)

³⁵ Mu wó ká a Yeesu wee kàrán 6a nũpua le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ yi, ó o tũara bĩo kà: «Ho *lándá bĩo zéenílowa dà a wé kaka a bíoráa le yĩa le Dónbeenĩ m̄n lera lé o *Daviide m̄nmànii? ³⁶ Lé bĩo ó o *Daviide mí beere á le Dónbeenĩ Hácirí wó ó o bía bĩo kà:

«O Nũhũso Dónbeenĩ bía n̄n ĩ Nũhũso yi:
Buee keení ĩ n̄n-tĩánĩ fúaa ká ĩ 6úrã ũ zúkúsa ũ tá
á ũ bõ ũ zení wán.†»

³⁷ «Bĩo ó o *Daviide wee ve yĩa le Dónbeenĩ m̄n lera le mí Nũhũso. O o wé o Nũhũso ká a mún pá à wé o m̄nmànii kaka?» Ba zãamãa wee jí a Yeesu c̄n lè le sí-wεε.

Mi yi wé lè ho lándá bĩo zéenílowa bĩo
(Matiye 23.1-36; Luki 20.45-47)

³⁸ Bĩo ó o Yeesu wee kàrán 6a zãamãa ó o wee bío na 6a yi: «Mi yí wé lè ho *lándá bĩo zéenílowa bĩo. Bán na wa hã báká-beera zĩlõ à wé héεkarãa. Ba wi 6a nũpua wé t̄enĩ 6a yi lè le k̄n̄bii 6a zãamãa f̄emínlõ lara yi. ³⁹ Ba *zũífũwa kàránlõ zĩnĩ yahón kanmũinĩ lè ho d̄ĩnlõ d̄iinĩ keenínia na seka á 6a wé hueeka keení yi. ⁴⁰ Ba wee khà 6a mahãawa à fé n̄ii bĩo 6úenõúen. Ba mún wa ho floró na túee wérõ à wé lè 6a t̄er̄enna. Bar̄en c̄itii kh̄ii wee here le Dónbeenĩ c̄n.»

O mahã-khenii hãmu bio
(Luki 21.1-4)

† 12:36 Mi loĩ Lenĩ vũahũ (Psaumes) 110.1

41 O Yeesu kará le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ hãmu ñonkonĩ nĩsání á wee loń bio ña zãamãa wee kúeerãa le wárí le yí. Ho nãfòró ñansowà cèrèe wee ñuee kúee le wárí na boo. 42 Mahã-khenii búí mún ñueé kúaa mí tòmónwà bio ñun. 43 O o Yeesu wãa von mí nĩ-kenínia á bía ñon yí: «Le í mĩ ho tũíá na mia: O mahã-khenii na kà bio na ó o kúaa á boo po ñia ká búenbúen bio. 44 Lé bio le wárí na ña búenbúen wó lè mu hãmu lé ñio ña yú puunía. O orén lè mí khemu, ò o pá kúaa bio wi o cón búenbúen na ó o lá wé è dí.»

13

*Ho ñimíñá véro là a Nùpue Za ñuenló bio
(Matiye 24.1-44; Luki 21.5-33)*

1 Bio ó o Yeesu zoó ló le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lún yí, ó o nĩ-kenínia nĩ-kéní bía ñon wo yí: «Nì-kàránlo, hã huua na kà ñentín seka, á hã mún ñuaaka. Hã soni ñãamu yáá!» 2 O o Yeesu bía ñon wo yí: «Fo mòn hã ñãamu lon? Èe ká huee khíi máa keń mí ninza huee wán. Mu búenbúen khíi fi.»

3 Bún món ó o Yeesu yòó kará hã Oliivewa vĩnsĩa búee wán á sãnsãa le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ. O o Piere là a Zaaki là a Zãn là a Andere na wi làa wo mí ñon á tũara a yí: 4 «Lé ho páahũ yén á mu bio mu ù wé yí? A lé mu bio yén khíi zéení le mu wéro páahũ ñon?» 5 O o Yeesu wãa bía ñon ña yí: «Mi pa miten bio. Mi yí ñia le ñupue khà mia. 6 Nùpua cèrèe khíi ñuen í yéni yí á à bío: «Í lé o Krista.» Ba à khà ñupua cèrèe á à vĩní. 7 Ká mi khíi wee ñí hã hĩa táró sã, hĩa lúio yí làa hĩa khèra làa mia à mi yí le mi yiwa ñé, lé bio á bún ñiowa so ko mu wé ho yahó. Ká bún ñenía máa wé ho ñimíñá véro. 8 Ho sĩi búí khíi wé è lé vaá fi lè ho sĩi veere. A ho kũhũ búí khíi wé è

lé vaá fi lè ho kã-veere. Ho tá dèkéro khii wé hã lùà búí yi. A le hĩni khii lé. Mu ù wé làa bĩo o hã-sãńiso sãńi yia wee wé búakáraa bĩo sii.

⁹ «Èe ká minén pa miten bĩo. Ba nùpua khii wé è gua mia á à varáa ho pànká b̀ansowà cõn á bán vaá cítii mia. Ba wé è ha mia ba *zúífùwa kàránlò zíní yi. Ba wé è gua mia á vaá ðĩní hã kãna júnása lè ba bá-zàwa yahó bĩo mi tà miĩ bĩo yi. Lé bũn mi ì bè yi á à zéenínáa ì bĩo làa ba. ¹⁰ Mu bon, sãni ho ðĩmĩná vé, á le Dónbeenĩ bín-tente ko le bue à na hã sũwà búenbũen yi. ¹¹ Hen ká ba khii wé wiikaa mia á buan vannáa le cítii yi à mi yí le mi yiwa fèn dè bĩo mi vaá bío bĩo yi. Hón pãahũ so yi á hã bíoní na à bío ò na mia lé hĩa à mi bío. Lé bĩo á hã máa lé minén mi bæere yi. Mu lé le Dónbeenĩ Hácírí á à dé hã mi jíní yi. ¹² Ba nùpua búí wé è dé mín kùrú zàwa á à na ba à búe. Hàrí ba maáwà búí á à wé mu b̀an sii lè mí zàwa. Ba zàwa búí mún ñ hĩní mín maáwà wán, á à na ba ba à búe. ¹³ Ba nùpua búenbũen á à jín mia bĩo mi tà miĩ bĩo yi. Ká yia màhá hã mí sii fúaa mu véenii, wón á à fen.

¹⁴ «Mí khii mi mu bè-sũmúí* na wee yáa mu bĩo ká mu wi hen na mu yí ko mu keń yi. (Yia wee kàrán bĩo kà à zũn mu kúará sese.) Hón pãahũ so yi ká bĩa wi ho Zudee yi à bán lùwí yòo hã búaa. ¹⁵ Yia á à keń mí zii lòho yí ko ò o lii zoo lá bĩo búí. ¹⁶ Yia á à keń hã mana yi mu pãahũ yí ko ò o bĩnĩ 6o à lii lá mí kánbun mí zii. ¹⁷ Ho yéréké khii sá ba hã-sẽenasa lè ba hã-jàawa yi mu zoñ. ¹⁸ Mi fio le Dónbeenĩ yi à mu bíowa mu wéro yí lĩ hã yio yi. ¹⁹ Lé bĩo ho pãahũ mu b̀an lònbee á à wé búaa á à poń ðio khiiina. Hàrí ho ðĩmĩná jũhũ búaró pãahũ

* **13:14** Mi loń Daniyele v̄ahũ 9.27; 11.31; 12.11

na le Dónbeenĩ léra mu bĩo búenbúen yi à buee búe ho zuia yi, á le lònbee mu sii yí kera yí mən. Á le bən sii mún máa bĩnĩ máa kerĩ hũúu. ²⁰ O Nũhũso lá yí khò le lònbee mu wizoonĩ yi, á nĩ woon lá máa kãní. Ká a màhã khò hã yi 6a nùpua na ó o hueekaa à 6a wé làa wo bĩo yi. ²¹ Ká a búĩ bía nən mia kà síi: «Mi loĩ. Lé o *Krista na hen, tàá nín-yĩa vaá hen», à mi yí tà mu. ²² Mu bon, 6a Kristawa lè le Dónbeenĩ jĩ-cúa fεεrowà na bĩo yí bon khii kerĩ. Ba à wé mu yéréké biowa lè mí síiwà na ka lè mu wee zéeni le Dónbeenĩ pánká á à vĩinĩnáa 6a nùpua. Hàrĩ bĩa le Dónbeenĩ hueekaa ká mu lá dà à wé, á 6a mún ñ vĩinĩ bán. ²³ Awa. Á minén cén pa miten bĩo. I fèra bía mu búenbúen nən mia vó.

²⁴ «Le lònbee khĩlò mónđen á ðe wii á à dé mí yuumu.

Ho pĩhũ khoomu máa bĩnĩ máa kerĩ.

²⁵ Hã mànàayio á à kùenka à lii.

Bĩo guan ho wáayi bĩowa dĩnĩa búenbúen á à ðéké.»†

²⁶ Hón pãahũ so yi á 6a à mi a Nùpue Za búenlò hã dùndúio wán lè mí ðarĩlò lè mí cùkú beenĩ.

²⁷ O khii tonka le Dónbeenĩ wáayi tonkarowà ho tá kónbúaa bĩo náa yi lè ho ðimĩná búenbúen yi á 6a a ve bĩa le Dónbeenĩ hueekaa á à kúee mín wán.

²⁸ «Mi loĩ ho *fikiyée vĩndèε bĩo le wee wéráa. Hen ká le bən lakara hĩa wee nãma á wee sà mí vñn-yórówà, se mi zũ le ho vlohó tèrò ðñ. ²⁹ Lé làa búñ sii ká mi khii wee mi mu biowa mu wéró, à mi mún zũn le o *Nùpue Za búenlò sùarãa. O ò búen máa khí. ³⁰ Le ĩ mĩ ho tũiá na mia: Ho pãahũ na kà nùpua máa hí máa vé ká búñ biowa so búenbúen

† 13:25 Mi loĩ Ezayii vũahũ 13.10; 34.4

yí wó. ³¹ Ho wáayi lè ho tá khií vé, ká í bíoní hǎn ñ kɛ́n bín féɛɛ. ³² Nii woon yí zū ho ðímíná véro wizonle lè ho pǎahǔ máa zéeni. Le Dónbeení wáayi tonkarowà yí zū mu, hàrí le Dónbeení Za mí bæere yàá pá yí zū mu. O Maá mí dòn lé yia zū mu.

³³ «Mi pa miten bǐo. Mi yí wé lòn nùpua na dūma. Lé bǐo mi yí zū ho pǎahǔ na mu ù wé yi. ³⁴ Mu bǐo ònmín làa bǐo kà: Nii búí le mí ì va le khúii. O o kàràfáa mí zǐi mí ton-sáwá yi, á sankaa há tonni nǎn ba lè mí nǐ-kéní kéní yi. Bún món ó o bía nǎn o paro yi le o tǐnǐ mí yǐo. ³⁵ Minén mún tǐnǐ mí yǐo, lé bǐo mi yí zū a zǐi bǎnsò bíní buenló pǎahǔ. O dà à buen zǐihǔ tàá tá tǐahǔ, tàá kò-bá-wéɛ yi, tàá yǐnbíi. ³⁶ Ká a khií ðíndín guara ò o yí buée yí mia ká mi ka lòn nùpua na dūma. ³⁷ Bǐo á í wee bío na mia ká, á yahó sǎ ba nùpua búenbúen. Mi yí wé lòn nùpua na dūma.»

14

*Ba zúifúwa núnása wee lè o Yeesu wán
(Matiye 26.1-5; Luki 22.1-2; Zǎn 11.45-53)*

¹ Wizooní bǐo nún wáa ká ho Paaki sǎnú díró lè ho *búurú na á ña-fini yí dó yi sǎnú díró yi. A le *Dónbeení yankarowà núnása lè ho *làndá bǐo zéenílowa wee cà bǐo ba à wé wé è wǐiráa o Yeesu ká mu yí zū, á à na ba à búe. ² Ba wee bío: «Wa yí dà máa wǐi wo ho sǎnú díró yi. Ká wa wó mu á ba zǎamáa á à kánká mu bǐo yi.»

*O hǎa búí kúaa ho ñiló o Yeesu nǐhǔ wán
(Matiye 26.6-13; Zǎn 12.1-8)*

³ O Yeesu kera ho Betanii lóhó yi o Simǎn na hǐa lé o *búeré nǐi zǐi. Pǎahǔ na ó o kará wee dí à bún

à hãa búí bueé wee zo, á guan mí dũukó-za búí na wó lè le huee na 6a le alibaatere à ho sú làa jiló búí na sãmu sí. Ho jiló mu 6a le náàrè á yàwá here làa sòobéε. Bío ó o bueé bó a Yeesu yi ó o pũina ho dũukó-za mu jii, ò o kúaa ho jiló mu o Yeesu jũhũ wán. ⁴ A bĩa wi bĩn búí sĩa cá. A 6a wee bío mín yi: «Ho jiló na kà yáaró jũhũ lé mu yén? ⁵ Ho jòn lá dà à yèé á à yí hã wén-hãani khiá-tĩn* á à sanká a na 6a nĩ-khenia yi.» A 6a lan wee zá làa wo. ⁶ O o Yeesu wãa bía: «O hãa mu mi díá bío. Mi wee zá làa wó le we? Bío ó o wó làa mi á se. ⁷ Ba nĩ-khenia bán làa mia á à keń mín wán féeε. A pãahũ lée pãahũ á mi dà wé è wé mu sãamu làa ba ká mi tà. εε ká ínén wón máa keń làa mia féeε. ⁸ Bío ó o dà à wé lé bío ó o wó. O kúaa ho jiló na sãmu sí í sánia wán à fèn wíokaráa hã paráa hã nùuló. ⁹ Le í mĩ ho tũíá na mia: Le Dónbeenĩ bín-tente wé buera lùe lée lùe yi ho ðimíná búenbúen yi, á 6a à bío bío ó o hãa na kà wó, á 6a à leéka a bío.»

*O Zudaa wi ò o dé o Yeesu na
(Matiye 26.14-16; Luki 22.3-6)*

¹⁰ O Yeesu nĩ-kenínia píru jùn nĩ-kéní na 6a le Zudaa Isikariote á wà vaá bía nòn 6a yankarowà júnása yi le mí wi à mí dé o Yeesu na 6a yi. ¹¹ A bán sĩa wan wan á dó mí jini nòn le mí ì na le wárí wo yi. O o wãa wee cà ho pãahũ na o ò dàń ñ wé mu yi, á à dérãa wo 6a níní yi.

*O Yeesu wee ði ho Paaki ðĩnló lè mi nĩ-kenínia
(Matiye 26.17-25; Luki 22.7-14, 21-23; Zãn 13.21-30)*

---

* **14:5** Mu pãahũ á hã wén-hãani khiá-tĩn lé o nùpue lùlú-kùure sãmú sàání.

12 Ho *búurú na á ja-fini yí dó yi sánú díró bân nín-yání wizonle zoñ, dño 6a wee wé fũaa ho Paaki piozàwa yi,† ó o Yeesu nĩ-kenínia tũara a yi: «Lé wen á fo wi à wa vaa wíoka ho Paaki dñlò yi?»

13 O o tonkaa mí nĩ-kenínia nùwã ñun á bía nɔn yi: «Mi lén zo ho lóhó yi, á mi zoó sɪ a nñi búí yahó ká a sò mu ñumu lè ho dũuhũ. Mi bè o yi, 14 ká a vaá zon zii na yi à mi bío na le zii mu bânso yi: O nĩ-kàránlo le wa tũa fon: Ho lahó na á ínén lè í nĩ-kenínia á à dí ho Paaki dñlò yi lé ho yén? 15 O ò zéení la-beenĩ búí làa mia ho nónwíohũ yi na sɪa bàráka vó. Lé bín à mi wíoka wa Paaki dñlò bío yi.» 16 A 6a wà vaá zon ho lóhó yi, á zoó yú mu búenbúen làa bío ó o Yeesu bíaráa mu. A 6a wíokaa ho Paaki dñlò bío.

17 Bío le wii tò, ó o Yeesu lè mí nĩ-kenínia píru ñun buara. 18 Bío 6a kará wee dí ó o Yeesu bía: «Le í mĩ ho tũiá na mia: Minén na làa mi páanía kará ho dñlò ñuhũ yi nĩ-kéní á à dé mi ì na.» 19 O o nĩ-kenínia yilera lunkaa, á 6a wee tũaka a yi lè mí nĩ-kéní kéní. A yia le: «Mu lé ínén le?» A yia le: «Mu lé ínén lé?» 20 O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Mu lé minén píru ñun nĩ-kéní, yia làa mi páanía wà zoó cɪ. 21 Mu bon. O *Nùpue Za á à hí làa bío le Dónbeenĩ bíoní vũahũ bíaráa mu. Ká yia màhá níi ì bè mu á ho yéréké è zo ñuhũ. Bânso yàá lá yí ton se mu sũaaní.»

(Matiye 26.26-30; Luki 22.15-20; 1 Korente 11.23-25)

22 Bío 6a wee dí, ó o Yeesu lá ho búurú á dó le Dónbeenĩ bàrákà. O o wee cɛɛka ho na mí nĩ-kenínia yi ká à bío: «Mí fé là, hón lé í sánia.» 23 O o

† 14:12 Mi loñ Léro vũahũ (Exode) 12.6, 14-20

bíníá lá le ɲuuníi dèe na ho *dìv'én wi yi ò o dó le Dónbeení b'arákà. O o nɔn ho ɓa yi á ɓa búenbúen ɲun. ²⁴ O o b'ía nɔn ɓa yi: «Dén lé í cāni na wíokaa wee zéení le Dónbeení p'áaníi na le bò b'io, dén lé í cāni na kúaará ɓa nùpua c'èr'èe b'io yi. ²⁵ Le í m'í ho t'úíá na mia: Í máa b'íní máa ɲu d'iv'én huúu fúaa ho p'áahú na á í khíi ɲu ho ɓàn bè-fla yi le Dónbeení b'éení yi.» ²⁶ Bún m'ón á ɓa sía ho s'ánú lení, à ɓa wà yòora h'á Oliivewa v'ins'ia búee wán.

O Yeesu b'ía le o Piere á à p'í m'í b'io

(Matiye 26.31-35; Luki 22.31-34; Zān 13.36-38)

²⁷ O Yeesu b'ía nɔn mí n'í-ken'inia yi: «Mí búenbúen á à l'uwí ì díá mi. Làa b'io le Dónbeení b'ioráa mu mí b'ioní v'ūahú yi kà síi: «Í ì búe o p'ipa á ɓa pia á à k'énná à lén ñ va h'á l'ua búenbúen.» †

²⁸ Εε ká í v'èeró m'ón, á í ì dí mí yahó vaá pa mia ho Kalilee k'ōhú yi.» ²⁹ O o Piere b'ía: «H'arí à b'ía ká búenbúen p'í ū b'io, á ínén w'ón máa p'í mu huúu.»

³⁰ O o Yeesu b'ía nɔn wo yi: «Le í m'í ho t'úíá na foñ. Ho t'ín'òn-k'éní na kà yi, s'áni ò o kò-b'éε wá h'á cúa-ɲun, bún ká ūnén b'ía le fo yí zū mi á d'ǎn h'á cúa-t'ín.» ³¹ O o Piere pá b'íníá wíokaa t'íina mí b'ioní yi: «Í máa b'io le í yí zū fo máa mi huúu, h'arí ká í ko à í hí làa fo.» Á ɓa n'í-ken'inia na ká búenbúen b'ía mu b'io dà-k'éní mu.

O Yeesu flora ho Zetesemanii yi

(Matiye 26.36-46; Luki 22.39-46)

³² Bún m'ón á ɓa wà vaá d'ǎn le l'ùe búí na ɓa le Zetesemanii. O o Yeesu b'ía nɔn mí n'í-ken'inia yi: «Mí k'εení hen le í lén vaa fio.» ³³ O o fó a Piere là a Zaaki là a Zān á b'oráa. O búakáa z'ána á yi wee dè

† 14:27 Mi loñ Zakari v'ūahú 13.7

³⁴ Ó o bía nɔn ɔa yi: «ĩ hácírí yáara dàkhiĩna. I ka le ĩ máa fen. Mi keɛní hen, á tĩní mi yĩo.» ³⁵ Bũn mɔn ó o wáa vá van cĩnú, á vaá líí búrá ò o fióra le ká mu dà à wé, à le lònbee na kà à yí yí mí. ³⁶ O bía bĩo ká: «ĩ Maá, fo dà bĩo búenbúen wee wé. Yí le le lònbee na kà à yí mí. Eɛ ká mu yí wé ínén sĩi bĩo. Le ũnén lé yĩa sĩi bĩo à wé.» ³⁷ O o bĩnía ɔuara mí nĩ-kenínia cɔn á ɔueé yú ɔa à mu dāmu ɔó ɔa. O o bía nɔn o Piere yi: «Simɔn, dāmu ɔó fo le? Fo yí dà máa tĩní ũ yĩo hàrí le lèèrè dà-kéní yi le? ³⁸ Mi fání mi yĩo à wé fio bèra a na à mi yí zo mu bè-kora wéró yi. O nùpue sĩi wee wé vá mu bè-tente wéró yi, èɛ ká ho pànká na ó o ò wé làa bũn lé hĩa mía.» ³⁹ O o tĩn wiokaa khèra vaá fióra ò o bía hā bíoní dà-kéní mu. ⁴⁰ Bũn mɔn ó o bĩnía ɔuara mí nĩ-kenínia cɔn á ɔueé yú ɔa à mu dāmu ɔó ɔa. Ba yí dàrna yí fánía mí yĩo. A bĩo ɔa wáa à bío á à na a Yeesu yi á ɔa yí zũ. ⁴¹ Bĩo ó o Yeesu wà á bĩnía ɔuara mún cúa-tĩn níi yi, ó o ɔueé bía nɔn ɔa yi: «Mi pá dũma wee vũńka lon? Mu wáa vó. Ho pāahũ dɔn. O *Nùpue Za á ɔa à dé ɔa bè-kora wérowà níi yi. ⁴² Mi hĩní wa lén. Yĩa á à dé mi ì na ɔueé dɔn.»

Ba wĩira a Yeesu

(Matiye 26.47-56; Luki 22.47-53; Zān 18.3-12)

⁴³ Pāahũ na ó o Yeesu wee bío yi, à bũn ò o Zudaa ɔueé dɔn. O lé ɔa nĩ-kenínia píru pun nĩ-kéní. Ba zāamāa na bò làa wo á ɔuan hā khà-túa lè hā bũaa. Bĩa tonkaa ɔa lé le *Dónbeenĩ yankarowà núnása lè ho *lándá bĩo zéenílowa lè ɔa nĩ-kĩa. ⁴⁴ O Zudaa, yĩa á à dé o Yeesu mu á à na, á zéenia bĩo ɔa zāamāa á à zũrnāa wo. O bía: «ĩ hĩa vaá tēnía nùpue na yi lè le kɔnbii, se wón lé yĩa mi wee cà. A mi wáa wĩi wo à ɔua sese lénnāa.» ⁴⁵ O Zudaa

6uee dɛɛnii ó o wà vaá bó a Yeesu yi ò o bía nɔn wo yi: «Nì-kàránlo.» O o tɛɛnía wo yi lè le kɔnbii. ⁴⁶ A bía làa wo bò mín wáa wíira a Yeesu. ⁴⁷ A 6a nì-kéní 6úí dò mí khà-tóní á hà lè le *Dónbeení yankarowà nùhúso beení ton-sá nì-kéní nìkàahú kúio. ⁴⁸ O o Yeesu bía nɔn bía wà 6ueé wíi wo yi: «Mí so lá ko à mí 6ua khà-túa làa búaa à 6uee wíiraa mí le? I lée nì-káanii le? ⁴⁹ I làa mia lá wee keń mín wán túntún, á wee kàrán 6a nùpua le *Dónbeení zì-beení lún yi á mí yí wíira mí. Eε ká mu wó kà, à le Dónbeení bíoní vūahú bío nii síráa.» ⁵⁰ O o nì-kenínia 6úen6úen wáa lùwa wà à 6a día a. ⁵¹ Yàrónza 6úí lé yia bò a Yeesu yi. Lée 6unló mí dòn wí o wán. Ba le mí ì wíi wo, á 6a 6uan o 6unló yi, ⁵² ó o kueera ho día, ò o lùwa wà mí káamáa.

*O Yeesu 6a 6uan vannáa 6a túiá fεerowà yahó
 (Matiye 26.57-68; Luki 22.54-55, 63-71; Zán
 18.13-14, 19-24)*

⁵³ Bún món á 6a 6uan o Yeesu vannáa le *Dónbeení yankarowà nùhúso zii, hen na 6a yankarowà núnása lè 6a nì-kíá lè ho *làndá bío zéenílowa 6úen6úen kúaa mín wán yi. ⁵⁴ O Piere khèra bò a Yeesu món. O 6ueé zon 6a yankarowà nùhúso lún yi, á zoó páanía kará lè 6a parowà á wee huee ho dǎhú. ⁵⁵ Ba yankarowà núnása lè 6a *zúífùwa túiá fεerowà 6úen6úen wee cà bío 6a à koonínáa o Yeesu yi á à bè yi ì síinínáa o nùhú á à na 6a à 6úe. Ká 6a màhá yí yú bío 6úí. ⁵⁶ Nùpua cèrèε wee 6uee fúaa há sabíoní o nii, ká 6a màhá wee bíní kán mín. ⁵⁷ A 6a nùwá yén 6úí wáa hínɔn koonía o yi lè le sabéré na kà: ⁵⁸ «Wa nǎ ò o bía le mí ì fio le Dónbeení zii na 6a nùpua son, á à bíní ì

so le búí hã wízoní tɪn yi ká dén á nùpua máa so.» ⁵⁹ Hàrí bún á ɓa yàá pá wee kán mín wán. ⁶⁰ A ɓa yankarowà nùhũso wãa lii hɪnɔn yòó ðɪn ɓa búenbúen yahó ò o tùara a Yeesu yi: «Bìo ɓa nùpua wee bío ù ðáńí yi á fo le fo máa bío ðèè búí yi le?» ⁶¹ O o Yeesu cèkè ò o ðɪn. A ɓa yankarowà nùhũso wíokaa tùara a yi: «Le ùńén lé o Krista, le Dónbeenĩ na wa wee khòoní za le?» ⁶² O o Yeesu bía: «Ūuu, í lé orén. Mí búenbúen á à mí a *Nùpue Za ká a kará le Dónbeenĩ na dà mu bìo búenbúen nín-tiání. Mí mún khíi mí a ká a kará hã dùndúio wán bò ò ɓuen.Š» ⁶³ A ɓa yankarowà nùhũso wãa lèekaa mí dà-zínii lé bìo mu vá a yi dàkhíina, ò o bía: «Wa màkóo wãa mía seéràsa yi. ⁶⁴ Hã bín-kora na ò o mà léera le Dónbeenĩ yi á mí ná. Awa, á lé mu yén á mí wee leéka?» A ɓa búenbúen le o wó khon ó o ko ò o búe. ⁶⁵ Ba nùwã yɛn zàwa búí ɓa t̃ahũ á búakáa wee khàani kúee o Yeesu wán. Ba pon o yahó yi à ɓa wee ṽãaa wo lè mí nín-kuio ká ɓa à t̃ua wo yi le o zéení yia wó mu làa wo. Le *Dónbeenĩ yankarowà nùhũso lún parowà fó a, á wee dé sáarà yi.

O Piere p̃a a Yeesu b̃io

(Matiye 26.69-75; Luki 22.56-62; Zàn 18.15-18, 25-27)

⁶⁶ P̃aahũ na ó o Piere pá líi wi ho lún yi, à bún le Dónbeenĩ yankarowà nùhũso beenĩ ton-sá hãawa nĩ-kení búí bueé ðɪn. ⁶⁷ B̃io ó o mɔn o Piere ò o wee huee ho ð̃hũ, ó o wíokaa lońna a yi sese ò o bía: «Ūńén mún lá wi là a Nazareete ñii Yeesu mu.» ⁶⁸ O o Piere p̃a mu ò o bía: «Bìo á fo wee bío ká á í yí zũ.» Bún món ó o wà vaá b̃ánia ðɪn ho lún zũaj̃ii.

Š 14:62 Mí loń Daniyele ṽãahũ 7.13

[O o kò-béé wá.] ⁶⁹ Bïo ó o ton-sá hãa mu mən o vaa báníló, ó o wee bío làa bíá wi bín: «O nùpue na kà lé ɓarén nǐ-kéní búí.» ⁷⁰ O o Piere tɪn pá. Mu yáá yí míana, à búñ à bíá wi bín tɪn bíá nən o Piere mu yi: «Ho tũíá poni. Fo lé ɓarén búí. Ūnén mún lé o Kalilee nǐi.» ⁷¹ O o Piere wáa bíá: «Ká ĩ fã sabéré à le Dónbeenǐ le ĩ mi mu. ĩ ĩ báa mu ɓii wán, o nùpue na mi wee bío bío á ĩ yí zũ.» ⁷² Hón pãahũ so yí ó o kò-béé wá hã cúa-ɓun níi. O o Piere hácírí mǎhá bínía ɓuara bío ó o Yeesu fù bíá làa wo yi wán: «Sǎni ò o kò-béé wá hã cúa-ɓun búñ ká ūnén pá le fo yí zũ mi á dǎn hã cúa-tɪn.» O o Piere wáa wee wá.

15

*Ba ɓuan o Yeesu ɓuararǎa o Pilaate cǎn
(Matiye 27.1-2, 11-14; Luki 23.1-5; Zǎn 18.28-38)*

¹ Le yǐnbíi búiríi á ɓa *yankarowà ɓúnása, lè ɓa nǐ-kǎa, lè ho *lǎndá ɓio zéenílowa, bán ɓúenɓúen na lè ɓa *zúífùwa tũíá fɛɛrowà á kúaa mún wán, bèra a na à ɓa bío tè ɓio dà-kéní wán. Ba can o Yeesu, á ɓuan ɓueé nən o *Pilaate yi. ² O o Pilaate tũara a yi: «Lé ūnén lé ɓa zúífùwa béé le?» O o Yeesu bíá nən wo yi: «Fo bíá mu.» ³ Ba yankarowà ɓúnása wee kooní a Yeesu yi làa ɓio cèrɛɛ. ⁴ O o Pilaate wíokaa tũara a yi: «Fo le fo máa bío dèɛ le? Bïo ɓa wee bío ũ ɓii á fo yí máa ɓí le?» ⁵ Ká a Yeesu mǎhá yí bínía yí bíá dèɛ. Búñ wó a Pilaate coon.

*Ba le o Yeesu ko ò o ɓúe
(Matiye 27.15-26; Luki 23.13-25; Zǎn 18.39–19.16)*

⁶ Hen ká ho *Paaki sǎnú sansan dǎn, ò o Pilaate lén o kàsó nǐi búí díá, yǎa ɓa zǎamáa le o díá. ⁷ Mu ù

wé à n̄i búí na 6a le Barabaasi páanía wi ho kàsó yi lè 6a búí na làa wo kãa á bó a n̄i búí. ⁸ A 6a zãamãa wãa wà van o Pilaate cón á vaá wee fio wo ò o wé b̄io ó o lá wee wé na 6a yi. ⁹ O o Pilaate bía n̄n 6a yi: «Mi wi à 6a zúifùwa b́éé lé yã à ì díá le?» ¹⁰ O Pilaate z̄ũ kénkén le 6a yankarowà n̄únása dó a Yeesu n̄n mí yi lé b̄io le yandee wi 6a yi o b̄io yi. ¹¹ Ká 6a yankarowà n̄únása màhã súkúra 6a zãamãa le 6a fio o Pilaate cón le o Barabaasi lé yã ò o díá. ¹² O o Pilaate wíokaa t̀àara 6a zãamãa yi: «Lé mu yén mi le ì wé làa yã mi wee ve làa zúifùwa b́éé?» ¹³ A 6a wee b̄io na a yi ká 6a a wãamaka: «B́úéé wo ho *kùrùwá wán ò o hí.» ¹⁴ O o Pilaate t̀àara 6a yi: «O wékhe lé ho yén?» A 6a yàá wíokaa wee wãamaka p̄n̄p̄n̄: «B́úéé wo ho kùrùwá wán ò o hí.» ¹⁵ O Pilaate wi ò o wéé 6a zãamãa s̄i, ó o léra o Barabaasi díá, ò o le 6a ha a Yeesu lè hã làbàaní, ò o n̄n wo le 6a búéé ho kùrùwá wán.

*Ba dásíwá wee z̀àar̄ka a Yeesu yi
(Matiye 27.27-31; Z̄ãn 19.2-3)*

¹⁶ A 6a dásíwá buan wo zonnãa ho *Zudee k̄h̄ũ b́éé lún yi, à 6a von mí n̄inzàwa na ká búenb́uen. ¹⁷ Ba z̄iinía o Yeesu lè le dà-muh̄ũ, á t̄ã ho k̄irí lè hã k̄ikara á dó a n̄uh̄ũ yi.* ¹⁸ B̄ũn m̄ón á 6a wee t̀èní a yi kà: «*Zúifùwa b́éé, foó!» ¹⁹ Ba wee v̄ũaa o n̄uh̄ũ lè le kãaní, á wee khàani kúee o wán ká 6a à fàrá mí n̄n̄kó n̄úná wán à lii búrá a yahó. ²⁰ B̄io

* **15:17** Babá-zàwa lè 6a n̄i-beera lé b̄ia yánkaa dà hã s̄i-muna wee z̄i. Hã yàwá f̀ù here. Hã k̄iríwá 6a wee wé, à kúee 6a bá-zàwa n̄úná yi à zéeninía 6a bá-zàmu p̄nká b̄io. Ká b̄io 6a wi 6a z̀àar̄ka a Yeesu yi, á 6a z̄iinía wo lè ho kán̄un muh̄ũ á dó hã k̄ikara k̄irí o n̄uh̄ũ yi.

6a zùànkáa wo yi vó, á 6a tɛra le dà-muhú o wán, à 6a zíníá wo là a kùrú s̄á. Bún món á 6a 6uan wo lóráa ho donk̄áhú á wà léε 6úεε ho *kùrùwá wán.

*Ba 6úaa o Yeesu ho kùrùwá wán
(Matiye 27.32-44; Luki 23.26-43; Zán 19.17-27)*

²¹ O Sirεεna n̄i Sim̄on na lé o Alekis̄andere là a Urufuusi 6àn maá, á ló h̄a mana yi bò ho w̄ohú 6ueé wee kh̄í, á 6a dásíwá 6ueé k̄k̄áa yi le o fé o Yeesu kùrùwá p̄í. ²² Ba 6uan o Yeesu vannáa lahó 6úí na 6a le Kolokota yi, bún kúará le «ɲún-6òkuee lahó.» ²³ Ba lùnkaa ho *d̄iv̄én lè mu b̄io 6úí na 6a le m̄írè á wí 6a na a Yeesu yi ò o ɲu, ká a màh̄á yí ɲun mu. ²⁴ Bún món á 6a 6úaa wo ho kùrùwá wán. Ba le mí ì sanká a s̄i-z̄ínia á 6a wó le ɲún-s̄ini b̄io à z̄úr̄n̄áa d̄io á à s̄í ȳia làa ȳia yi. ²⁵ Le wi-bee p̄áhú lé b̄io 6a 6úaa wo yi ho *kùrùwá wán. ²⁶ B̄io 6a túara le d̄ε wán, b̄io wee zéení b̄io n̄on 6a 6úaaráa wo lé b̄io kà: «ZÚÍFŪWA BÉε.» ²⁷ Ba mún 6úaa 6a n̄i-wanna n̄uwá ɲun 6úí là a Yeesu. O n̄i-kéní wi là a n̄in-t̄iání ká a n̄i-kéní wi là a n̄in-káahó. ²⁸ [Bún wó à le Dónbeení b̄ioní v̄ūáhú b̄ioní na kà a ɲii sí: «Ba mà a dó 6a n̄i-kora t̄áhú.»]† ²⁹ Ba n̄upua na wee kh̄í làa b̄in wee k̄ib̄ón mí ɲúná ká 6a a là a. Ba wee b̄io: «Fo yí m̄on mu le. Unén na lá le fo ò fio le *Dónbeení z̄i-beení á à b̄iní ì so le 6àn dà-veere h̄a wizooní b̄io t̄in yi, ³⁰ w̄áa fení ūten. Lii ho *kùrùwá wán le wa loí.» ³¹ Le *Dónbeení yankarowá ɲúnása lè ho *l̄andá b̄io zéenílowa mún wee yáa mí ɲiní yi na a yi ká 6a a b̄io làa mín: «O fenía 6a 6úí ò orén màh̄á yí dà máa fení mítén. ³² Le o Krista, o *Isirayεεle b̄éε, à lé ho kùrùwá wán lii. Ká wa m̄on mu á wa à dé wa

† 15:28 Mí loí Ezayii v̄ūáhú 53.12

sía wo yi.» Bia páanía búaa há kùrùwáwá wán là a Yeesu bán mún wee là a.

O Yeesu húmú

(Matiye 27.45-56; Luki 23.44-49; Zān 19.28-30)

³³ Le wii yòo fàráló p̄ahú á ho k̄hú búenbúen d̄ind̄in wó le t̄ibírí. Mu míana fúuu fúaa le wi-háarè. ³⁴ Le wi-háarè mu p̄ahú, ó o Yeesu bía b̄io kà p̄ónp̄ón: «Eloyii, Eloyii, lama sabatanii?» B̄n kúará le «Wàn Dónbeenĩ, wàn Dónbeenĩ, fo p̄á mi díá le we?» ³⁵ A b̄ia wi b̄in nùwā yen búí ná mu á 6a bía: «Mi loń, o wee ve o *Elii.» ³⁶ A 6a n̄i-kéní búí lùwa vaá lá le d̄εε búí na wee k̄iní mu jummu á z̄ífra mu bè-ria yi á can le b̄uaahiire jii yi á yòó dá a Yeesu yi le o ȳεε, ò o bía: «Mi d̄in, wa à loń ká a Elii b̄ueé liiní a ho *kùrùwá wán.» ³⁷ Lé b̄n p̄ahú ó o Yeesu wāamaa yi p̄ónp̄ón, ò o húrun. ³⁸ A ho p̄ānsò-beenĩ na zoó céra le *Dónbeenĩ z̄i-beenĩ á yòó l̄εera mí t̄iahú líí ló. ³⁹ Ho Oroomu dásiwá j̄uhúso na d̄in o Yeesu yahó á m̄an b̄io ó o húrunnáa ó o bía: «O n̄upue na kà b̄ent̄in lá lé le Dónbeenĩ Za binbirĩ.»

⁴⁰ Háawa nùwā yen búí mún h̄ia wi b̄in á kh̄era d̄in wee loń. Ba háawa mu t̄iahú ó o Mari wi yi, ȳia wee lé ho Makadala lóhó yi. A séení a Mari na lé o Zaaki háyónza là a Zozee b̄an nu, là a Salomεε. ⁴¹ Ba h̄ia wee bè o Yeesu yi ká a wi ho Kalilee yi á wee séení a. Háawa c̄er̄εε búí mún h̄ia wi 6a háawa mu t̄iahú á b̄ò là a Yeesu b̄uara ho Zeruzalεεmu yi.

Ba nùuna a Yeesu

(Matiye 27.56-61; Luki 23.50-56; Zān 19.38-42)

⁴² O Yeesu hí-n̄onzoñ ho z̄ihú jii, à b̄io á lé b̄n zoñ á 6a wee wíoka m̄iten ho *Sabaa b̄io yi, ⁴³ ó o Zozεεfu na wee lé ho Arimatee lóhó yi á b̄uara. O fù

lé 6a *zúífùwa tũíá fεεrowà nĩ-kéní na 6a nĩnzàwa wee k̀̀nbi. Wón mún lá wee lòní le Dónbeenĩ béenĩ láró p̄ahũ. O henía mí s̄i ò o van o *Pilaate c̄n á vaá flora a Yeesu nĩ-hĩnmu. ⁴⁴ Ká a Pilaate ná b̄io ó o Yeesu d̄εnía hũrun ó o wó coon mu b̄io yi. O o von 6a dásíwá n̄uhũso á bueé tũara yi le o Yeesu mu hũrun míana le. ⁴⁵ A b̄io ó o ná mu 6a dásíwá n̄uhũso c̄n vó, ó o n̄n le n̄ii o Zozεεfu yi le o lá a s̄anía. ⁴⁶ O o Zozεεfu yá ho 6un-senĩ dà-poni ò o liinía o Yeesu ho *k̀̀r̀wá wán á lí bá lè ho 6unlò 6uan vaá dó le búure yi, ðio 6a lá có ho 6úaahó yi día. B̄n m̄n ó o b̄iinía le hue-beenĩ pon le búure mu n̄ii. ⁴⁷ O Makadala Mari là a Zozee 6àn nu Mari á ðĩn m̄n hen na ó o dó a yi.

16

O Yeesu vèeró

(Matiye 28.1-8; Luki 24.1-12; Z̄an 20.1-10)

¹ B̄io ho *Sabaa kh̄ina, ó o Makadala Mari là a Zaaki 6àn nu Mari là a Salomεε á yá ho n̄iló na s̄amu sí le mí vaá kh̄i làa Yeesu s̄anía. ² Ho ðimaasi zon̄ ȳn̄b̄i b̄uir̄i, le wii h̄aró p̄ahũ, á 6a h̄n̄n wà n̄n le búure. ³ Ba wee bío mín yi: «Lé wée yáá vaá b̄iní le hue-beenĩ na pon le búure n̄ii á à na wen coon?» ⁴ Ká b̄io 6a vaá ð̄n, á 6a le mí ì loń, à le hue-be-beenĩ b̄iinía ló le búure n̄ii á kh̄i día le n̄s̄aní. ⁵ A 6a wà vaá zon le yi, á zoó m̄n yàrónza 6úí ò o kará lè le n̄n-t̄ánĩ, á z̄á ho báká poni na túee. A 6a z̄ana. ⁶ Ká a yàrónza mu màh̄á b̄ia n̄n 6a yi: «Mí yí z̄n. I z̄ũ le lé o Nazareete n̄ii Yeesu na 6a 6úaa ho *k̀̀r̀wá wán á mí wee cà. O mía hen, o vèera. Mí loń. Lé ho lahó na kà á 6a lá bàrà a yi. ⁷ Mí lén vaa bío mu na a Piere là a

Yeesu mu ñi-kenínia na ká yi le o dú 6a yahó van ho Kalilee kōhū. Lé bín 6a vaá mi a yi làa bïo ó o bíaráa mu.» ⁸ A 6a yilera lùnkaa, á 6a wee zà. A 6a ló á léé lùwa wà. Ba yí bía dèe yí non nùpue yi lé bïo 6a zāna.

*O Yeesu zéenia míten lè mí ñi-kenínia
(Matiye 28.9-10; Zān 20.11-18)*

⁹ [O Yeesu vèeró món ho dimaasi zoñ yinbii á mu nín-yání, ó o zéenia míten là a Makadala Mari, wón na ó o hía non 6a cínáwa bùaa hènon léra yi.

¹⁰ O o Mari wà van bia là a Yeesu lá páanía wi cón, á vaá yú 6a à 6a yara sò á wee wá, ó o bía làa ba le mí mōn o Yeesu. ¹¹ Ká bïo 6a ná bïo ó o Mari bía le o Yeesu vèera, ó o mún mōn wo, á 6a yí tà mu.

¹² Bún món ó o Yeesu zéenia míten làa sï veere lè mí ñi-kenínia nùwā non ká 6a non hā mana. ¹³ A 6a bínia bueé bía mu lè 6a ñi-kenínia na ká á bán mún yí tà mu yi.

¹⁴ Mu bàn món, ó o Yeesu zéenia míten lè 6a ñi-kenínia píru dòn ká 6a wee dí. O zá làa ba bïo 6a yí dó mí sía wo yi, làa bïo 6a tun mí yiwa á yí tà bía bía le mí mōn wo ò o vèera bïo. ¹⁵ O o wāa bía non 6a yi: «Mi lén va ho dímí ná lùá búenbúen yi à vaa bue le Dónbeení bín-tente na 6a nùpua búenbúen yi. ¹⁶ Yia á à dé mí sï le yi, á 6a à bátizé, wón á à fen. Ká yia yí dó mí sï le yi, wón nùhū á à sí. ¹⁷ Bía dó mí sía le yi wé è wé mu yéréké biowa na wee zéení le Dónbeení pánká: Ba à na 6a cínáwa á à lén bia 6a wi yi lè í yèni; 6a a bío hā sï-viò bióni; ¹⁸ yia wé buan háa yi, tàá ká a non bè-nunii búí na dà a bue nùpue, á dèe woon máa wé bànso; 6a à bè mí níni 6a vánvárowà wán á bán á à wa.»

19 Bïo ó o bía bŭn vó, ó o Nùhŭso Yeesu ɔuan yòora ho wáayi á yòó kará le Dónbeenĩ nín-tĩání.
20 A ɔa nĩ-kenínia wà vaá wee bue le bín-tente hã lùà búenbúen yi. O Nùhŭso wee séení ɔa, á ɔa wee wé mu yéréké bïowa na wee zéení le Dónbeenĩ pánká à zéení le bïo ɔa wee bío á lée tũíá poni.]

Dónbeenì páaní fīnle vūahũ
New Testament in Buamu (UV:box:Buamu)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Buamu

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Buamu

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 30 Dec 2021
331a1641-e36a-5300-8cb1-c9476fcef9bf